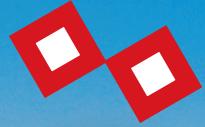

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 114

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

4

TRAVANJ
2022

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vljenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte za zaprimanje članaka, vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisk

Kerschoffset d.o.o.,
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku iznosi 150 kuna. Preplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Posiv na broj«, treba biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na preplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštارина).

Vaš preplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu preplatnika.

Godišnja preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini preplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za preplatu, a preplatnicima pravnim osobama računi.

160 Kroz Rožanske i Hajdučke kukove

169 Žumberak za sladokusce: Tombolovica i Unka

176 »Nepoznata« Dinara

184 Psunjsko zimsko ruho

Sadržaj

Članci

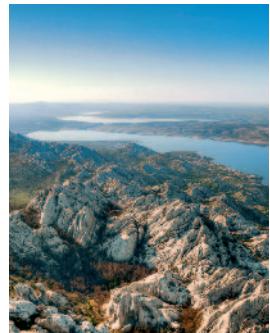
- 160 Kroz Rožanske i Hajdučke kukove**
Raul Horvat
- 169 Žumberak za sladokusce: Tombolovica i Unka**
Vanja Radovanović
- 176 »Nepoznata« Dinara**
Neven Kursar
- 181 Hvala vam za Velebit!**
Josip Lukinić
- 184 Psunjsko zimsko ruho**
Željko Vinković
- 188 Na Magliću**
Paula Jurić
- 193 Popis vrhova u Bosni i Hercegovini viših od 2000 metara** (Vladimir Volenec)

Tema broja

Kroz Rožanske i Hajdučke kukove

Naslovnica

Krš u području Bojinca na južnom Velebitu, foto: Zoran Stanko

Rubrike

- 194 Planinarski putovi:** Diljska planinarska obilaznica – obnova Kružnog puta po Dilju
- 195 Planinarska faleristika:** Značke povoda 100 žena na vrh Mosora
- 198 Speleologija:** Seminar o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata
- 199 Vijesti:** Deveta »Zimba« – Zima u Baranji, Planinarenjem do sretnijeg odrastanja, Potvrđene akreditacije UIAA za školovanje planinarskih vodiča u HPS-u
- 203 Brdo knjiga – Festival knjiga i planina**
- 204 Kalendar akcija**
- 207 Planinarska enigmatika**

Kroz Rožanske i Hajdučke kukove

dr. Raul Horvat, Zagreb

Rožanski ili Hajdučki kukovi, koja je od tih dviju skupina veća divljina? To sam se pitao neko vrijeme, sve dok nisam shvatio da je ta dvojba pogrešno postavljena. Naime, kao što ne možete uspoređivati kruške i jabuke, tako ne možete uspoređivati ni te skupine kukova – jer su sasما različite. To je zasigurno dobra vijest jer svjedoči o reljefnoj raznolikosti unutar NP-a Sjeverni Velebit. Ipak, samo dobar poznavatelj toga dijela Velebita može uočiti istančane razlike između skupina kukova o kojima će ovdje biti riječi.

Pa pokušajmo pobrojiti, u reljefnom smislu, osnovne razlike između Rožanskih i Hajdučkih kukova. U odnosu na Hajdučke kukove, u Rožanskima kamen prevladava nad šumom. Posljedično, u većini predjela unutar Rožanskih kukova prodiranje je teže, ali orientacija je lakša. Potkornjak je u posljednjih desetak godina znatno više opustošio Hajdučke kukove, posebice njegove rubne dijelove, oko Jurekovca i Dulibica na zapadu, ali mjestimice i na istoku. Nadalje, u Rožanskim su kukovima velike površine pod gustom i neprobojnom klekovinom (što

Legačka štirovača, Rossijevo sklonište i Pasarićev kuk – s Hirčeva kuka (srednja glavica)

RAUL HORVAT

Pogled na Hajdučke i Rožanske kukove – s vrha 1520 m

mjestimice dodatno usporava prodiranje), dok je u Hajdučkim kukovima prisutna samo u tragovima. Mali travnati dolci ili doćići, kao poseban ukras krajobraza, karakteristični su za Rožanske kukove, ali ne i za Hajdučke, u kojima, osim jedne o kojoj će biti riječi, uopće nema travnatih površina. Svi su ti dolci i doćići nekoć bili košeni. Do prije stotinjak godina kosili su ih žitelji primorskih, podvelebitskih sela. I nakraju, o vrtačama. Iako se u Rožanskim kukovima nalazi Varnjača, najgrandioznija od svih vrtača na Velebitu (da citiram Krajača), čini se da su one u Hajdučkim kukovima ipak rastrganije, više divlje i teže pristupačne. Uostalom, ponudit će neke fotografije pa možete sami prosuditi.

Prva, ali najopsežnija planinarska istraživanja Rožanskih kukova provedena su malo prije gradnje Rossijeva skloništa ili u vrijeme njegove gradnje, dakle, prije završetka izgradnje Premužićeve staze. S druge strane, ozbiljnija planinarska istraživanja Hajdučkih kukova započinju tek u 70-im i 80-im godinama prošlog stoljeća. Osim ponekog lovca koji je dobro poznavao teren, žitelji Podgorja onamo nisu zalazili, a prije toga prostor Hajdučkih kukova vjerojatno je bio poznat samo

hajducima. Premužić, Krajač, Poljak, Novotni i drugi koji su prvi istraživali Rožanske kukove bili su istraživači u punom smislu te riječi. Njihovo istraživanje vrtača i grebena te usponi na veći broj kukova i tornjeva, često po snijegu i bez navezivanja, i više su nego dojmljivi. Prelistavajući brojeve Hrvatskog planinara iz toga vremena, naići ćete na opise istraživanog terena koji su tako opširni, precizni i minuciozni da će vas često ostaviti bez daha. Kada netko pozicionira doslovno svaki kamenčić na dnu vrtače Varnjače, to je, držim, i više nego fascinantno. Koliki je bio kapacitet ondašnjih planinara, govori i (pomalo komična) opsesija stavljanja »kamenika« na svaki osloven kuk i toranj. Malu je poteškoću tada predstavljalo nazivanje pojedinih kukova i tornjeva prezimenima planinara, iako su nazivi pojedinih vrhova već postojali u narodu. Tako se npr. u narodu Hirtzov kuk nazivao Cipalskim, a Vratarski kuk (1676 m) – Štirovcem. O tome je kritički pisao Ante Premužić u Našim planinama br. 1-2, 1960.

Sad kad sve to znate, možete se zapitati je li današnjim planinarima, što se tiče Rožanskih kukova, preostalo išta više osim mrvica sa stola?

Ili da malo preformuliram izazov: postoji li u Rožanskim kukovima istaknutiji vrhunac bez »kamenika«? U ovom prikazu opisat ću nekoliko ozbiljnijih prodora koje sam u proteklah petnaestak godina poduzeo u Rožanskim i Hajdučkim kukovima. Neki od njih bili su uspješni, neki manje uspješni, a jedan me je prodror u Rožanske kukove, zbog težine ozljede koju sam pritom zadobio, zamalo stajao glave. U svakom slučaju, ponudit ću neke fotografije koje drugdje nećete vidjeti.

Prije nekih 11 godina nakanio sam uzdužno pregaziti Rožanske kukove, od Krajačeva kuka (1659 m) do Vratarskoga kuka (1676 m), pravocrtno, beskompromisno i bez zaobilazeњa ičega što bi mi se moglo naći na putu. Bez greške, s visokom usredotočenošću i prisutnošću, ali i opuštenošću, ono što neki nazivaju ulaskom u »zonu«. Procijenjeno je vrijeme uspona oko tri sata, a visinska razlika 17 m. Na cijelom putu zastao sam samo triput, na nekoliko sekundi, da

okinem poneku fotografiju. Gdje je bilo najteže? Na samom početku, pri silasku s Krajačeva kuka kroz klekovinu, u dubinu, te pri priječenju, kad sam se spustio do dna zastrašujuće vrtače oko 700 m sjeverno od Krajačeva kuka. Zanimljiv je bio pogled na Hajdučku pećinu iz dubine Rožanskih kukova, ali i prolazak kroz kamena vrata negdje na drugom dijelu trase. Uspješan pohod, po svim mjerilima.

Evo sad opisa dvaju manje uspješnih pohoda. Prvi je bio pokušaj da s Lubenovca preko Maloga kuka (1565 m) dohvativam Krajačev kuk s južne strane. U sjeverozapadnom podnožju Maloga kuka (u narodu je bio poznat kao Dujić-kuk) nalazi se velika vrtača, s čijeg se dna ulazi u Slovačku jamu, jednu od najdubljih na Velebitu. S vrha Maloga kuka nenadmašan je vidik na cijeli Lubenovac, koji se ljeska podno vaših nogu. Vrtaču sa Slovačkom jamom može se zaobići sa zapada, gdje se ovećim platoom pod bukovom šumom, na sjevernoj strani, izlazi na čistinu

Lubenovac s Malog kuka (1565 m)

RAUL HORVAT

na kojoj se nalazi nekoliko dubokih sniježnica. Odande pukne vidik na južnu padinu Krajačeva kuka – od kojeg ćete se »smrznuti«. Ne sjećam se da sam igdje na Velebitu video tako gusto more klekovine na takvoj strmini. Pokušao sam proboj – ali prolaska nema. Bio sam prisiljen spustiti se, gotovo južno, do bukove šume, pa tek onda zaobilaznim putom poći na vrh.

Ako se i jedno područje u Rožanskim kukovima treba odista apostrofirati kao opasno, onda je to zasigurno jedva 200-metarski pojas između Crikvene i Premužićeva tornja. Na vrhu tornja, u snježnim uvjetima, »kamenik« je postavio ing. Ante Premužić 25. 4. 1930. Ako se sa Crikvene spustite u šumu pa s juga napadnete vrh Tornja – to nije nikakav problem. Ali pokušate li s vrha Crikvene pravocrtno doći do njega, upast ćete u neopisiv kaos dubokih sniježnica i provalija svih vrsta. Uspješno sam »vozio slalom« između njih sve do podnožja Tornja. Tad se je trebalo, po gotovo glatkoj, istočnoj stijeni i iznad provalije, ispenjati na njegov vrh. Premišljao sam se desetak minuta i zaključio da bi to bez uporabe tehničkih pomagala (kojih nemam) moglo loše završiti. S tog sam mjesta zavinuo prema jugu do ruba šume, pa do vrha došao zaobilazno. Još jedan »poraz«.

Ne sjećam se točno kad sam se prvi put spustio na dno Varnjače, ali bilo je to prije nekih 20 do 30 godina. Prije četiri godine ponovno sam sišao na dno te vrtače. U međuvremenu je netko postavio čeličnu sajlu, da se olakša silazak do dna. Ali baš na najproblematičnijem mjestu sajla je bila prekinuta. To me je odmah podsjetilo na gotovo jednaku situaciju kojoj sam svjedočio nekoliko godina prije. Na suprotnom kraju Velebita, u vrletima južnog Velebita, povrh crkvice sv. Ivana na Gori, nalazi se teško prolazna strmina – Brklja. Na njoj je sredinom 80-ih godina minulog stoljeća dr. Ante Rukavina sa skupinom speleologa iz Zagreba postavio čelično uže zavidne debljine. To područje ne samo da je bilo minski sumnjivo – ondje je uistinu bilo posijano nešto mina. Entuzijastično započinjem silazak držeći se za sajlu, ali nakon samo desetak metara ruke mi ostanu prazne. Sajla – prerezana! Iako se u tom slučaju dalo naslutiti tko je i zašto prerezao sajlu, u slučaju Varnjače to baš i nije

RAUL HORVAT

Pogled na Poljakov toranj – iz dna vrtače Varnjače

jasno. Srećom, na dno Varnjače, baš kao i do dna Brklje, može se sići i bez sajle, potrebno je samo malo koncentracije i okretnosti. Rezanje sajli koje su planinari postavili u vrletnim dijelovima Velebita – vražja je rabota!

Evo opisa još nekih tura kroz Rožanske kukove. Jednom sam prilikom, balansirajući rubom istočne stijene vrtače Varnjače, uspio dohvatiti Premužićev okno iz toga smjera. Okno se nalazi u sjeveroistočnom podnožju Poljakova tornja. Ali nema potrebe tako se mučiti da biste došli do tih slikovitih, prirodnih vrata jer ona mogu biti dostupna i prosječnom pješaku koji šeta Premužićevom stazom. Kad se stubama pored Crikvene spustite do bukove šume, trebate zaokrenuti u sjeveroistočnom smjeru oko 200 m do otvora Hajdučke pećine, koji je usječen u južnu stranu južne glavice grebena Varnjače. Od toga mjesta još oko 250 m šumom sjeverno, krećući se istočnim podnožjem grebena Varnjače. Budući da je to mjesto slijepa ulica, najbolje se istim putom vratiti do Premužićeve staze.

Kako u literaturi i na internetu nisam uspio ništa naći o Hirtzovu (ili Cipalskom) kuku, jednog sam se dana odlučio popeti na nj. To je onaj troglavi kuk koji se kao na dlanu vidi od Rossijeva skloništa. Istočna je glavica najniža, ali s najvećom stijenom, a srednja i zapadna glavica podjednake su visine, obje uglavnom pod klekovinom. S Hirtzova je kuka lijep vidik na Premužićev toranj, a na drugoj strani možete u jednom kadru dobiti Legačku Štirovaču, Rossijevu sklonište i Pasarićev

kuk. Nažalost, vidik na Cipala razočarava. Ni sa zapadne glavice ne vide se dvije najveće travnate dulibe u Cipalama.

Krećem u potragu za istaknutim vrhom na kome nema »kamenika«. S Premužićeve staze silazim u Fabin dolac, najveći travnat dolac u Rožanskim kukovima. Odande usponom oko 300 m sjeverno do minijaturnoga travnatog vrta stješnjenog među stijenama, koji je točno ucrtan u preciznim topografskim kartama. A onda s grebena povrh njega iznenada pukne vidik na golemu kamenu pustopoljinu, s koje se uzdiže Vratarski kuk (1607 m). Neka se zove Vratarski kuk II, da ga ne bismo brkali s njegovim višim imenjakom (1676 m), koji se izdiže iznad Lubenovačkih vrata. Idem provjeriti je li na vrhu tko postavio »kamenik«. Odmah procjenjujem da će uspon biti težak, jer ne radi se samo o izoliranom vrhu, već o rastrganom vršnom grebenu dugom petstotinjak metara.

Točno 320 m zapadnije, na jednom su bezimenom, izoliranom vrhu dr. Ivan Krajač i Tomo Vukelić 27. 4. 1930. postavili »kamenik«. To je opisano u Hrvatskom planinaru br. 5, 1930. U svom opisu upozoravaju na »razdrto oštro kamenje i duboke pukotine«. Ali stvarna situacija na terenu još je gora. Kamenje je tako krhko da sa

svakim korakom puca pod nogama poput stakla. Više od sat vremena pošto sam ga ugledao, stojim na vrhu Vratarskoga kuka II. I što me je ondje dočekalo? Ništa – nije bilo »kamenika«! U tom dijelu Rožanskih kukova, to je prema istoku najizbočeniji vrh (i greben), koji se kao odvaljen ruši u šumovitu Škrbinu dragu.

Izvlačenje s vrha visokog 1607 m preko velikih i glatkih stijena na sjever bilo je krajnje opasno. I baš kad sam završio s najtežim dijelom izvlačenja i kroz krošnje bukava okinuo posljednju fotografiju vrha, dogodila mi se nezgoda. Spuštajući se niz glatku stijenu po stražnjici i podupirući se rukama, zakoračio sam desnom nogom na oveči kamen. Čim sam ga dotaknuo, kamen je popustio, a noga se izvrnula u gležnju. Iako sam odmah dao »kontru« rukama, bilo je prekasno. Oštra bol i spoznaja da se radi o ozbiljnoj ozljedi. Provjeravam mobilnost gležnja, čini se da kost nije pukla. Provjeravam signal mobitela – nema ga. Da je osim rupture ligamenata i tetiva u gležnju (što je poslije dijagnosticirano) još pukla i kost, ne bih mogao napraviti doslovno ni pola metra prema naprijed. U tom slučaju, a bez signala mobitela, to bi bio kraj i vi sad ne biste čitali ove retke.

Smjer izvlačenja prema Premužićevu stazi
nakon nezgode u srcu Rožanskih kukova

RAUL HORVAT

Bio sam ipak dovoljno pribran da snimim teren i smjer kojim se trebam izvući prema Premužićevoj stazi u podnožju Čepuraša. Sam, i s ozbilnjom ozljedom, nalazim se na točki unutar Rožanskih kukova koja je najudaljenija od Premužićeve staze. I da sam zdrav, imao bih problema pri izvlačenju s toga mjesta. Ali očaj, panika, jaka bol i adrenalin nezaustavljivo me guraju naprijed. I tada nastaju rupe u pamćenju. Sjećam se samo da sam ispod jednoga gotovo okomitoga kuloara, obrasloga klekovicom, pomislio da se onuda neću moći popeti. Sljedeće čega se sjećam bilo je moje bespomoćno sjedenje na jednoj stijeni povrh toga kuloara. A onda sam začuo glasove iza jednoga omanjega grebena. Pogodio sam točno onaj zavoj gdje Premužićeva staza oštro skreće na zapad. Moram reći da sam u svojim pohodima više puta iz bespuća presijecao Premužićevu stazu, i gotovo bih se uvijek sudarao s ljudima koji su u tom trenutku hodali stazom. To me je čak pomalo i nerviralo. Ali sad su me ljudi na stazi spasili. Da nisam čuo glasove, promašio bih zavoj, produžio po gotovo neprohodnom terenu još nekoliko stotina metara dalje na zapad i presjekao stazu tek na mjestu gdje ona ponovno skreće na jug. To bi produžilo moju kalvariju za još koji sat, a i pitanje je kako bi sve skupa završilo. I dan-danas, pet i pol godina poslije, osjećam posljedice te ozbiljne ozljede. Ali sve to ide u »rok službe«.

Svaka čast Rožanskim kukovima, ali Hajdučki su mi oduvijek bili draži. Valjda zbog toga što su taj kompleks kukova planinari znatno manje istražili, ali i zbog konfiguracije krajobraza i gušćega šumskog pokrova, koji puno više skrivaju nego otkrivaju. Treba istaknuti da su posljednjih godina i desetljeća najveći istraživači Hajdučkih kukova bili speleolozi. Uz Lukinu jamu, ondje su najvažnije Jame Patkov gušt i Nedam, koje se nalaze duboko u Hajdučkim kukovima. Bio sam na otvorima tih velikih jama, ali i na otvorima većeg broja manjih jama koje su speleološki obradene i označene, a nalaze se odmah južno od Lomske dulibile, u onom kamenitijem dijelu Hajdučkih kukova.

Uprava NP-a Sjeverni Velebit zabranila je obnavljanje planinarske markacije do najviših vrhova Hajdučkih kukova, Golubića (1650 m) i Kuka (1649 m). Što se tiče južnog prilaza, držim da to ne bi bilo ni moguće zbog golemog broja

RAUL HORVAT

Jurekovac

prevaljenih stabala što leže istočno od ceste koja s Lubenovca vodi prema Lubenovačkim vratima. Kao najbolja ishodišna točka za uspon na Hajdučke kukove nameće se slikoviti dolac Jurekovac, nadomak Lubenovca. Druga dobra opcija počinje na cesti između Maloga i Velikoga Loma, s koje su speleolozi već ugazili stazu do Jame Nedam.

Iz Jurekovca treba strmim usponom, kroz šumu i po stijenama, dohvatići Jurekovački kuk (1525 m). On je izvrsna polazna točka s koje onda možete planirati daljnje kretanje po svim dijelovima Hajdučkih kukova. S njega je vrlo lijep vidik na Lubenovac, kao i udesno na Pavčić-kuk, koji se uzdiže sa sjevernog ruba toga prostranoga kraškog polja. Na istoku se, iz profila, nazire uzak i duguljast Begovački kuk, čije strme litice privlače pozornost svakoga tko prolazi cestom između Careve kuće i Velikog Lubenovca. Sjeveroistočno od Jurekovačkoga kuka protežu se Jurekovačke grede. Legenda govori da se u njima nalazi hajdučka pećina u kojoj je skriveno zlato i zlatno oružje. Jednom sam prošao vrhom Greda cijelom njihovom duljinom, ali nisam zamijetio ništa zanimljivo.

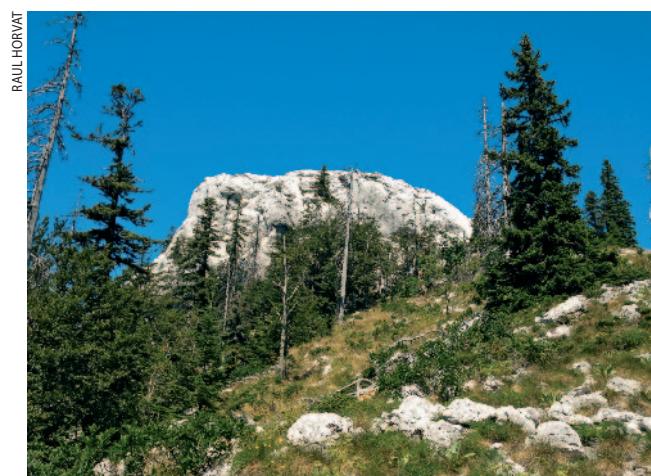
Želite li uistinu doživjeti nenadmašan vidik na Veliki Lubenovac, morate zaći dublje u kukove i ispenjati Gornji kuk. Osim same vršne glavice, kuk je obrastao polusasušenom smrčevom šumom. S druge strane Gornjega kuka, u njegovu sjevernu podnožju, zjapi otvor Jame Patkov gušt. Radi se, navodno, o drugoj najvećoj vertikali na svijetu. Jama je dobila ime po Zoranu Stipetiću

Jama Patkov gušć

- Patku, speleologu koji se istaknuo u istraživanju Lukine jame, a poginuo je nesretnim slučajem isprobavajući ronilačku opremu. Zanimljivo, tog sam čovjeka susreo jednom u životu. Prije više od trideset godina, nakon višednevног lunjanja po vrletima južnog Velebita, moј bratić Damir Horvat - Surla i ja svratili smo do speleološkog logora koji je bio postavljen u blizini Visočice. Surla je tada ostao sa svojim speleolozima, a ja sam se taj dan trebao vratiti u Zagreb. Među speleolozima je bio i Patak, koji se isti dan također morao vratiti. Tako smo zajedno krenuli s vrha Visočice u Gospić, da uhvatimo vlak za Zagreb. Odmah na početku, on mi predloži da se utrkujemo do podnožja planine, do Divosela. Utrka je završila kako je završila, i to tako da sam ga na željezničkoj postaji morao buditi i pomagati mu da se ukrcna na vlak. Poslije je Patak stalno ponavljao Surli da mu je bratić - malo »lud«. Eto, sad stojim na rubu jame koja nosi njegovo ime i skidam kapu. A i Surla, još jedna velebitska legenda, nedavno nas je iznenada napustio.

Stavljam kapu jer treba krenuti dalje. Ali kamo? Nekoliko sam puta pregazio Hajdučke kukove od Jurekovačkoga kuka do najviših vrhova, Golubića i Kuka. S te bi mi trase pogled svaki put odlutao udesno, gdje se kroz krošnje naziralo nešto kao travnati greben. Od Patkovoga gušta

Travnati kuk (1531 m)

Geodetski stupić na vrhu Begovačkog kuka (1404 m)

probijam se kroz Hajdučke kukove u sjeveroistočnom smjeru i naposljetku dolazim do podnožja slikovitoga kuka koji je na kartama označen kao kota 1531 m. Njegovo južno podnožje tvori kamenito-travnata uzvisina duga 100 metara. Odmah sam joj dao ime – Travnatni kuk. Dakle, to je ta trava koju sam u svojim prethodnim pohodima uvijek gledao sa zapadne strane. To je ujedno i jedina travnata površina u Hajdučkim kukovima.

Južno od Travnatoga kuka smještene su, jedna uz drugu, tri vrlo nepristupačne i divlje vrtače. Ona najistočnija ujedno je najdivljija vrtača u Hajdučkim kukovima. S travnatog podesta s kojega se izdiže Travnatni kuk polako se spuštam prema rubu te vrtače. Iako mi je odmah bilo jasno da se iz toga smjera neću moći spustiti do dna, ipak se pokušavam spustiti što niže, kako bih dobio što bolju fotografiju. Oko 400 metara sjeverno od ruba te zastrašujuće vrtače, u smjeru ceste koja prolazi Lomskom dulibom, nalazi se jama Nedam. Ta je jama, ne odveć impresivnog otvora, intenzivno istraživana tijekom ljeta 2020.

i 2021. U ljetu 2021. u okolini jame Nedam pronađeno je nekoliko manjih jama.

To se poklopilo s mojim interesom jer najistočniji dio Hajdučkih kukova, koji se prostire istočno od jame Nedam, a u kojem dominiraju vrhovi Golubić (1465 m) i vrh visok 1520 metara, nisam još istražio. Opet jedna toponimska konfuzija jer ime Golubić nosi i najviši vrh Hajdučkih kukova.

Lanjskog ljeta prvi put ulazim u to područje. Odmah mi je bilo jasno da će mi trebati još jedan ulet, ili čak dva, kako bih u potpunosti istražio to područje. Fokusiram se na teško pristupačan i strm, stjenovit greben u obliku slova »V«, na čijem se jednom kraku smjestio vrh Golubić, a na drugom vrh visok 1520 metara. Pri usponu na vrh grebena uočavam barem dvije jame s većim otvorima. Ispod Golubića prelazim s jednoga kraka na drugi, a potom se penjem na vrh visok 1520 metara. Vrh je pod šumom, ali ako napravite samo nekoliko koraka u zapadnom smjeru, izaći ćete na gole stijene s kojih se pruža sveobuhvatan vidik na Hajdučke i Rožanske kukove. Sljedeći ču-

BRIJUŠ HOWARD

Najstrašnija vrata u Hajdučkim kukovima

se put iz toga smjera pokušati spustiti do dna one zastrašujuće vratače.

I nakraju da se osvrnem na isječak iz knjige Šime Balena »Velebit se nadvrio nad morem«, koji me zbunjuje već duže vrijeme. U njemu Balen opisuje kako se sa skupinom gorštaka i lovaca iz toga dijela Velebita uspeo na Kuk (1649 m) u Hajdučkim kukovima, i to prije nego što je prilaz tom vrhu bio markiran. Zatim opisuje vidokrug s Kuka, pri čemu identificira spomenuti vrh Golubić (1465 m). Kaže da su svojevremeno na tom vrhu, koji se nalazi jugoistočno od Kuka, i čija je jedna strana potpuno gola, a druga obrasla šumom, neki vojni mјernici imali problema s mnoštvom poskoka koji su ih ometali u radu. Čini mi se da je Balen taj vrh zamijenio s Begovačkim kukom (1404 m), koji se nalazi istočno od Jurekovačkoga kuka, u samom jugoistočnom kutu Hajdučkih kukova. Naime, Golubić je gotovo potpuno istočno od Kuka, dok je Begovački kuk jugoistočno. K tome, Golubić je

cijeli pod šumom, dok Begovački kuk ima jednu stranu golu, a drugu obraslu šumom. Na vrhu Golubića nema ničega osobito zanimljivoga, a na najvišem vrhu Begovačkoga kuka nalazi se geodetski stupić. I baš su me poskoci uvjerili da se radi o zamjeni. Osim na Begovačkom kuku, nigdje drugdje u Hajdučkim kukovima nisam vidoio nijednog poskoka. Sjećam se situacije kad sam se uputio na vrh Begovačkoga kuka krećući se od vrha Jurekovačkoga kuka. Do najviše glavice, na kojoj se nalazi stupić, morate proći 200-metarskim krševitim grebenom u njezinu zapadnom podnožju. Čim sam kročio na taj greben, oko mene je počelo sijevati iz svih rupa. Poskoci posvuda oko mene, najveći primjerici koje sam vidoio. To je mjesto, uz obližnji Veliki Kozjak, obitavalište najvećih poskoka na Velebitu.

I u Rožanskim i u Hajdučkim kukovima postoje neistraženi džepovi u koje ljudska noga još nije kročila. I tako će ostati još dugo, na ponos budućim generacijama i NP-u Sjeverni Velebit.

Žumberak za sladokusce: Tombolovica i Unka

Vanja Radovanović, Zagreb

Drage čitateljice i dragi čitatelji, za početak, da izbjegnemo moguće zabune, želim istaknuti da ovdje nije riječ o tajnom receptu za dosad nepoznata žumberačka jela ili kolače. Tombolovica i Unka dva su vrlo lijepa vrha u središnjem dijelu Žumberka, izvan markiranih staza!

Vjerujem da se možemo složiti kako su najljepši oni izleti u kojima se potvrde, pa čak i premaše naša očekivanja vezana uz odredište koje posjećujemo, kao i oni koji nas iznenade posebnim detaljem, koji nismo očekivali. A izlet koji ujedinjuje oba kriterija iz prethodne rečenice definitivno je nešto posebno.

Međutim, što reći za izlet koji nas obraduje ne samo u objema gore navedenim kategorijama, već u još jednoj, dodatnoj: lijepom i zvučnom imenu našeg odredišta!

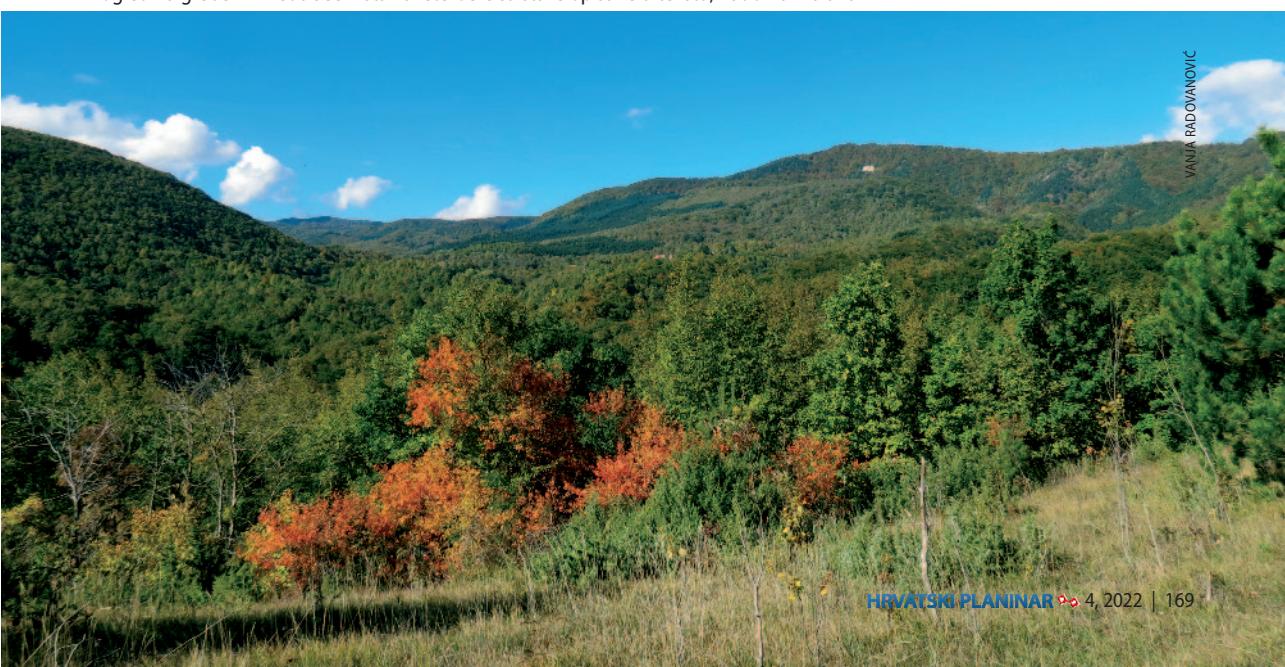
Upravo se o takvom izletu radi u ovome članku – imena Tombolovica i Unka zvuče mi egzotično i moćno, kao da dolaze iz nekoga

drugoga, dalekoga kraja, možda čak i drugoga kontinenta. Jako su me vesila ta imena kad sam ih zapisivao u svoj planinarski dnevnik, a i sada, kad ih ovim člankom dijelim s vama.

* * *

U posljednje dvije, epidemiske godine okrenuo sam se ponovno, nakon dugo vremena, dobrom, starom Žumberku. S jedne strane zato što je blizu Zagreba, u kojem živim, a s druge strane zato što u njemu nema gužve na planinarskim putovima, a mnogo je još neotkrivenih, zanimljivih kutaka. Kao što je to, uostalom, i dugačak i uzak greben koji se proteže u smjeru sjever-jug, od bezimene kote 886 m, jugozapadno od vrha Ječmišta (976 m), sve do sela Kupčine Žumberačke (250 m). Visina se toga grebena od kote 886 do ceste Tomaševci – Križ – Sošice vrlo brzo smanjuje i na mjestu gdje ga spomenuta cesta prelazi tek je malčice viši od 500 metara. Međutim, u sljedećih kilometar do dva greben je

Pogled na greben između Ječmišta i Svete Gere sa staze opisane u tekstu, nadomak Talana

Vanja Radovanović

neobično ravan i tek se nakon mjesta na kojem se dijeli na dva dijela, istočni i zapadni, postupno spušta, do završnog dijela, iznad doline u kojoj izvire Kupčina, gdje je ponovno strm, gotovo alpskoga karaktera.

Poznavatelji Žumberka i Samoborskoga gorja već znaju što u tom području donose takvi grebeni: ugodan hod i lijepo vidike. To su, dakle, očekivanja koja su na tome grebenu više nego potvrđena.

A što je ono što nije bilo očekivano, koja su se to iznenadenja krila na tom lijepom grebenu? O tome ćemo sad, malo opširnije, u redcima koji slijede.

* * *

Bio je početak ljeta, sunčan i nadasve topao dan. Moja supruga Daša i ja uputili smo se u istraživanje toga grebena, koji smo mjesecima prije uočili na karti i označili zanimljivim za izlet. Nadali smo se da ćemo uz ugodan hod i lijepo vidike na njemu naći ne samo sunce i toplinu, čega je bilo u izobilju i u nizini), već i svježinu, hladovinu.

Na planinarskoj karti HGSS-a uočio sam nemarkiranu stazu koja se na samome kraju sela Kupčine Žumberačke, nedaleko od odvojka za selo Miliće, odvaja od ceste. No, na tome mjestu, uz obnovljenu staru žumberačku kuću, nije se vidjela nikakva staza, ali razgovor sa slučajnim

prolaznikom otkrio nam je smjer u kojem se staza pruža i, rekao je on, u šumi ćemo se već snaći, staza se sigurno još vidi, iako njome rijetko kad prođe putnik namjernik.

Tako je i bilo. Treba se bez staze, tek slijedeći vijugav kanal vododerine, uspeti tik uz dvorište te kuće i ući u šumu na mjestu gdje vododerina izlazi iz nje (nekoliko desetaka metara iznad ceste). Nakon toga početnog detalja orijentacijskih poteškoća više nije bilo, sve do završetka izleta. Spomenuta vododerina/staza vodila nas je strmo i vijugavo padinama Unke (365 m), obrazlima šumom bora. Ugodaj te padine, ali i cijele doline, vrlo je alpski – strmi pristranci, borovi šumarci, potoći Kupčina koji vijuga dolinom... Kao da smo doista zalutali u neku slovensku predalpsku dolinu.

Koliko je god uspon na početku strm, toliko je i kratak, te smo vrlo brzo dosegli ravn dij staze, koji nas je doveo do sedla između Unke i grebena Tombolovice (471 m). Na zapadnoj padini toga vrlo uskoga šumovitoga sedla, vrlo strmih strana, može se opaziti neobična prirodna kamena »skulptura«. Nakon sedla slijedi još jedan ugodan dio, na kojem staza vijuga čas desno, čas lijevo od glavnoga grebena.

No, ugodnoj je šetnji vrlo brzo bio kraj, ponovno smo »zagrizli« u strminu, ovaj put

bez blagodatne šumske hladovine, penjući se između niskih hrastova i grmova borovice, sa sve širim vidicima na sve strane. Sunce je nemilosrdno grijalo, znoj je tekao potocima, a u tom smo, gotovo primorskom pejzažu, primjetili još jednu »primorsku« osobitost: cvrčke... i to ne tek ponekoga, već desetine, stotine. Njihovo je cvrčanje bilo zaglušujuće kao da smo negdje na Mediteranu!

Znojeći se sve u šesnaest dosegnuli smo i kraj te strmine, najveće na cijelom izletu, jedva dočekavši pravu šumu, bukovu, da se u njoj odmorimo, protegnemo noge, pojedemo i popijemo nešto... ali, vjerovali ili ne, čak su nas i tu pratili nemilosrdni cvrčci! Nisam vjerovao da će to ikad doživjeti: bukova šuma s ponekim stablom graba ili hrasta, u središtu Žumberka, sve to s gromoglasnom pjesmom stotina cvrčaka!

Hladovina je bila ugodna i brzo smo vratili izgubljenu energiju pa nastavili, dosegavši i sam vrh Tombolovice – posve neupadljiv. Hod po ponovno široj stazi doveo nas je do još jednog iznenađenja: kestenove šume! Vidjelo se da je zaravan nekad bila kultivirana. Podivljale šljive, trešnje i jabuke govore da su ondje nekad bili i voćnjaci, a posvuda uokolo među ostalim drvećem bilo je i mnogo stabala pitomoga kestena.

Piknik na livadi s pogledom prema Svetoj Geri i okolicu

VANJA RADOVANOVIC

Crkvica nedaleko od zaselka Kekići

Rekosmo: to mjesto moramo obvezno posjetiti i najesen!

Ubrzo smo na kote 480 m dohvatali i glavni greben te širok i dobro vidljiv kolski put koji se pruža po njemu usred šumske hladovine. I ondje je počeo najugodniji dio izleta, šetnja po širokom putu koji se tek tu i tamo podigne ili spusti za poneki metar, ali je većinom posve ravan. Na nekim se mjestima čak čini kao da je tom trasom vodila željeznička pruga, koliko je put ravan i širok, k tome i obrubljen stablima zasađenima u obliku drvoreda. A dodatna je kvaliteta toga puta i grebena u tome što nije dosadan: šuma je ispočetka gusta i tamna, međutim, vrlo se brzo počnu uočavati prve livade (brojnije na zapadnoj strani). Na jednom se mjestu prolazi i uz napušteni vinograd, a što smo bili bliže svojem cilju, zaselku Talanima, to je bilo više livada.

Ali to nije sve od zanimljivosti (da parafraziram poznati reklamni slogan) jer sam rijetko gdje, kao na tom grebenu, uz bukve i hrastove viđao breze (uz koje na tek nekoliko metara rastu grmovi borovice!), ili da uza svu tu čudnu stablastu družinu raste još i poneko stablo kestena!

Zalegli smo u hlad i posvetili se ručku, s pogledom na ljetni livadni svijet kukaca i ptica, ali i s lijepim vidikom na Svetu Geru, koja viri u sjeverozapadnom kutu obzora, između padina Ječmišta i brda Humke (735 m) iznad sela Sopota.

Tako smo, kroz šumarke i livade, dosegli već spominjane Talane, zaselak od nekoliko nenaseljenih zgrada, u kojem se ipak vidi

da netko često svraća do njega. Travnate su površine bile uzorno pokošene, jedna od kuća obnovljena, a zaselak ne samo da ima struju, već i telefonsku liniju. Zanimljivo je pogledati natpise na kućama: 1897. sagrađene su gospodarske zgrade, a na novijoj je natpis »1957. ovu kuću dao je sagraditi Ilija Kekić svojim nasljednicima«.

Što se povratka tiče, već više puta spominjam grebenskim kolskim putom vratili smo se do kote 480, gdje smo ga prvi put i ugledali, a zatim nastavili zapadnim nastavkom grebena, preko kote 468 pa dalje zavojito do doline Kupčine. Taj je dio grebena manje zanimljiv: put uglavnom vodi kroz jednoličnu šumu te uz poneku usputnu zapuštenu livadu ili vinograd. Povremeno se nailazi i na velike blatnjave lokve koje, sudeći po tragovima, obilato koriste divlje svinje, a kolski je put mjestimice zaraštao u grmљe i visoku travu. Unatoč tome, lako ga je pratiti. Nakon prolaska kote 468 i dvije napuštene vikendice staza se počinje sve naglijije spušтati i u jednom trenutku ulazi u strm usjek. Vidi se da je to nekad bio kolski put kojim su posve sigurno vozili i traktori, no u vrijeme našeg prolaska kroz taj bi se usjek teško probilo i vojno oklopno vozilo. Kad smo prispjeli u usku dolinu kojom se stiže do zaselka Vrapca (nom. Vrabac), iznenadilo nas je što je donji dio toga puta bio svježe uređivan bagerom. S obzirom na to da ta dionica kroz usjek nikome ne može biti korisna, posve je moguće da je namjera bila osposobiti i strmi dio puta, kojim bi se tad moglo prići napuštenim vikendicama, a možda čak stići i do Talana. Iskreno, ne bismo to željeli jer bi se automobilskim prometom (pa čak i samo traktorskim) narušila idila toga lijepoga grebena.¹

Izlet smo zaključili posjetom izvoru rijeke Kupčine, jedinom dijelu izleta kojim smo bili donekle razočarani. Sam prilaz izvoru, prvo kolnim putom, a potom i stazom, zanimljiv je, ali što smo dublje zalazili u šumu u kojoj se izvori nalaze, to je potočna dolina bivala zaraslija u

¹ Talani su cestom lako dostupni s druge strane, s ceste Tomaševci – Sošice, međutim, tim smjerom do njih ima 13 kilometara ako se vozite preko Hartja, ili čak 24 km ako ste krenuli preko Sošica.

grmlje i neprohodnu blatnjavu šumu. Sam izvor, jedini do kojeg smo našli stazu, jedva je primjetan – iz blatnoga tla, s nešto kamenja, jedva vidljivo istječe voda, koja se pomalo skuplja u dnu udoline i dalje teče kao potočić Kupčina. U njega se ulijevaju mnogi izvori sa svih okolnih brežuljaka, koji su vapnenačke građe. Zapravo, na tom je mjestu najzanimljivije uočiti geološku posebnost staze kojom smo došli do izvora: s jedne je njene strane plodno tlo potočne doline, a s druge početak strme vapnenačke padine.

Ovdje bi bio kraj članka da je to bio naš jedini posjet tom grebenu. Međutim, privućeni prizorom kestenovih stabala na zaravni oko Tombolovice, vratili smo se tom grebenu još jednom, sredinom listopada, s brojnijim društvom svojih prijatelja, kojima smo željeli pokazati to naše otkriće, ali i s namjerom da ispitamo kako stoje stvari s kestenima.

Izlet smo taj put planirali drugačije: ponovno smo krenuli istim putom gore, preko Unke i Tombolovice do Talana. No, odanle smo nastavili do zaselka Kekića (u kojem je jedna kuća još naseljena – nažalost, u vrlo je lošem stanju), gdje smo skrenuli na dobar i širok kolni put kojim se stiže do Kekić drage, gdje nas je dočekao s jednoga od prošlih izleta već poznat izvor, ali i planinarska markacija. Prateći markaciju nastavili smo u povratnome smjeru, uz Stari

grad Žumberak i vrh Rakovac (511 m), stazom koja uglavnom slijedi greben usporedan onomu našemu. Staza je vrlo lijepa jer većim dijelom slijedi taj zanimljiv greben, no vrlo je zanimljiv i njezin spust u mračne dubine dvaju vrlo dubokih potočnih usjeka ispod sela Tomaševaca – vrlo impresivan prizor divlje prirode!

Na mjestu gdje markirana planinarska staza napušta greben i počinje se spušтati prema Žumberačkom groblju, nastavili smo širokom i dobro vidljivom stazom istočno od vrha Dragoševca (491 m), a zatim na prijevoju skrenuli desno (zapadno) na kolni put koji vodi prema Milićima. Taj dio puta nije osobito zanimljiv, međutim u selu triput prelazimo potok neobičnim mostićima, a zatim još slijedi posljednjih 10 – 15 minuta hoda asfaltnom cestom. Sve u svemu, za taj smo lijep, zanimljiv i nadasve raznovrstan krug trebali malo manje od pet sati hoda (odmori nisu uračunati), uz mnoga zastajkivanja za fotografiranje i sunčanje na još topлом jesenskom suncu.

A kesteni?

Nabrali smo ih – ali ne puno. Malko smo uranili, tako da ih je više bilo zelenih nego zaista zrelih, a većinu tih zrelih dohvatile su prije nas divlje svinje, tako da smo isprevrtali mnogo ježurki kako bismo našli barem nešto malo, da ponesemo kući.

Pogled prema sjeverozapadu s padine brda Dragoševca

VANJA RADOVANOVIC

VANJA RADOVANOVIC

Pogled na Vrabac, jedan od zaselaka Kupčine Žumberačke

Vrijedi spomenuti i to da smo na čitavom putu, posve neočekivano, sreli i nekoliko ljudi: na kolnom putu u blizini Talana jednu obitelj iz Jastrebarskoga koja je nosila nekoliko vrećica s kestenima te tri starija muškarca koji su se traktorom provezli pored nas, čini se s namjerom izvlačenja drva za ogrjev. Na markiranom je dijelu izleta bilo nešto više ljudi, pogotovo oko Staroga grada Žumberka, gdje smo sreli i entuzijaste na kvadovima (koji su razrovali cijelu markiranu stazu), ali i jedan mlađi par koji se do Staroga grada ohrabrio doći novim, skupim BMW-om.

Stara kuća u Talanima

Što dodati na kraju ove priče? Možda još jednu zanimljivu pojedinost: nakon prvoga, ljetnog izleta, stavio sam na svoj fejsbuk profil fotografije s izleta. Netko od mojih FB prijatelja podijelio je to na grupi »Žumberak u mom srcu« i odjednom se naglo povećala gledanost tih fotografija i broj komentara. A najviše su me razveselili komentari gospođe Zorke Čerpinko, koja je, zajedno s mužem, nekad bila učiteljica u područnoj školi Kupčina Žumberačka (sada zatvorenoj). Ona je od 1956. do 1958. sa svojim učenicima sadila sadnice borova koji na tim bregovima sada izgledaju posve autohtonno (i čuvaju padine od erozije). Gospođa Zorka spomenula je i da su novac koji su dobili od šumarije iskoristili za odlazak 15 učenika i njih dvoje učitelja na more. Na moru su bili tjedan dana.

* * *

Preporučujem vam da posjetite taj dio Žumberka, i to najbolje upravo ovim putom kojim smo mi prošli za jesenskog izleta. Tako ćete uhvatiti jako puno različitih lica toga kraja, lica koja se mijenjaju svakih pet minuta hoda, pri čemu je jedno ljepše od drugoga.

Za one koji žele znati malo više: Rakovac i Dragoševac

Prolazite li markiranim stazom od Staroga Grada Žumberačkoga prema Novom Gradu Žumberku i crkvi svetog Nikole, uz Žumberačko groblje, možda ćete zaželjeti svrhatiti i na dva usputna vrha, do kojih je sa staze tek nekoliko minuta hoda. Ti se vrhovi nalaze jedan nasuprot drugome, na mjestu gdje se s grebena kojim prolazi markirana staza pruža najljepši vidik u smjeru Svetе Gere i glavnoga žumberačkoga grebena oko vrha Ječmišta.

Rakovac je sjeverni od tih dvaju vrhova. Osobito se isplati posjetiti njegovu južnu padinu u zimsko doba, kada postaje nenadmašno sunčalište, zaklonjeno od sjevernoga vjetra. Najviši dio i sam vrh toga brijege zarastao je u gustiš niskoga listopadnog drveća, koja je teško prohodna i ne omogućuje vidike, tako da ne preporučujem posjet, iako nije nemoguć, jer s istočne strane, tik uz vrh, prolazi zarasla, ali za silu prohodna staza.

Dragoševac se nalazi južnije i do njega vodi široka i dobro ugažena nemarkirana staza, koja se stotinjak metara ispod vrha grana u dvije slabije uočljive staze. Jedna, ucrtana i na zemljovidu HGSS-a, koja vodi do zaselka Milića, zaobilazi vrh sa zapadne strane. Druga nije ucrtana i prolazi uza sam vrh, s njegove istočne strane, i označena je na terenu izblijedjelim plastičnim vrpcama zavezanim za grane drveća, vjerojatno za potrebe nekoga hodačkog ili trkačkog natjecanja. Sam je vrh također nedostupan, obrastao vrlo visokim i gustim grmovima borovice, koji dosežu i do četiri-pet metara. Najljepše mjesto na tom brijeugu jest na zaravni sjeverno od najviše točke, ondje gdje se prije navedene

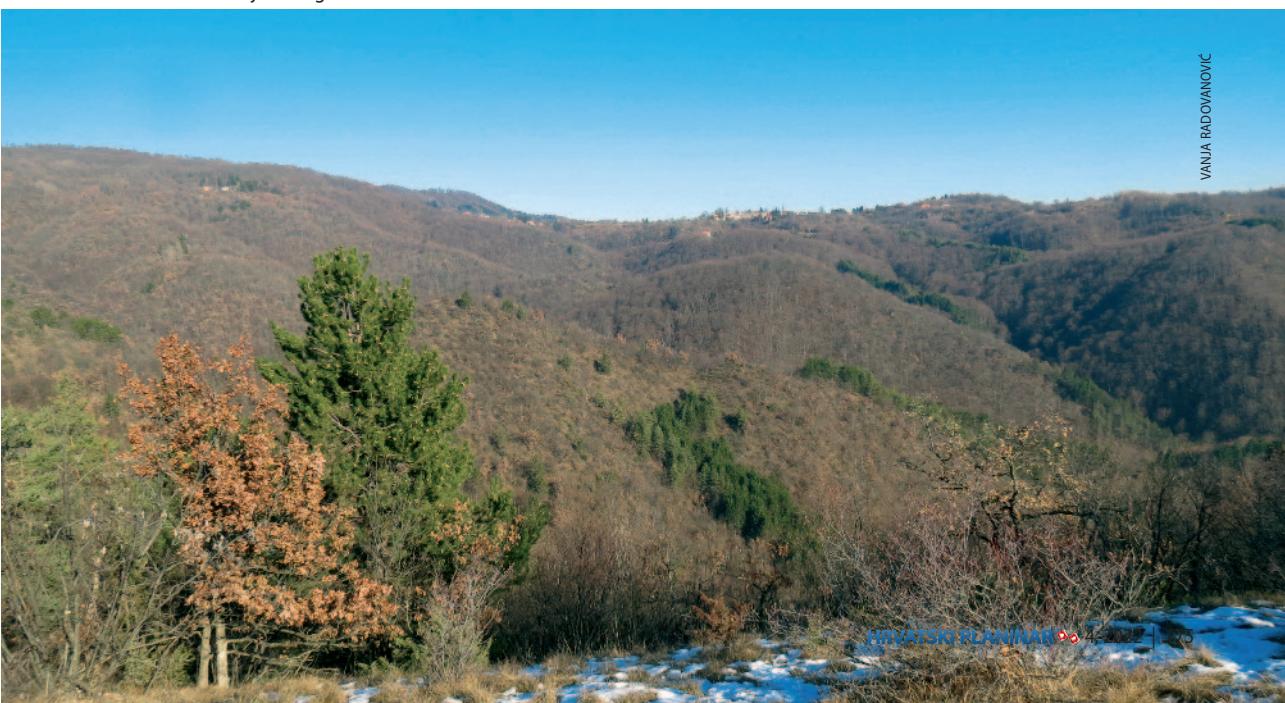
Petričko Selo i Hartje s Dragoševca

Staza ispod Dragoševca

staze razilaze. S obloga travnatoga grebena, prošaranoga niskim drvećem, pruža se vrlo lijep vidik na Svetu Geru i grebene zapadno, sjeverno i istočno od Dragoševca, kao i na sela Hartje, Petričko Selo, Tomaševce i Sopote, koja su na cijelom tom području s toga mjesta možda i najbolje vidljiva.

Želim spomenuti i neimenovanu kotu visoku 520 metara, desetak minuta hoda sjeverno od Rakovca. Uputim sam se na nju misleći da bi i ona mogla omogućiti zanimljive vidike. Nažalost, vidika s te zaravni, na kojoj se male čistine smjenjuju sa šumarcima hrastova i borovica, nema puno, no ako vas privlače mirna mjesta na kojima sigurno nećete sresti čovjeka, onda je to mjesto za vas.

VANJA RADOVANOVIC

»Nepoznata« Dinara

Neven Kursar, Šibenik

Planina Dinara u zadnjih je dvadesetak godina izgradnjom nekoliko planinarskih objekata te obnovom zapuštenih i markiranjem novih planinarskih putova postala znatno dostupnija u planinarskom smislu te riječi. Međutim, jedan njezin kutak ostao je i dalje brojnim planinarima razmjerno nepoznat, iako je baš to područje krajobrazno najraznolikije te je stoga za mene i najljepši dio ove najviše hrvatske planine. Taj se dio cijelom svojom površinom nalazi unutar granica Republike Hrvatske.

Kad se spomene planina Dinara, prve asocijacije su nepregledni bezvodni krš i beskrajne travnate površine te impozantna jugozapadna stijena. Zato je za planinara ugodno iznenađenje i pravo zadovoljstvo kad na jednom relativno malom području može vidjeti dolce s ostacima pastirskih stanova, duboke travnate vrtače, zeleno-bijeli stjenoviti krajolik s brojnim kraškim jamama i snježnicama koji podsjeća na Sjeverni Velebit te se potom odmoriti u hladu gусте bukove šume, koje su inače na hrvatskoj strani Dinare prava rijetkost! Taj planinarski raj smješten je na pograničnom području s BiH i nalazi se na sjeveroistočnoj padini masiva

Dinare s njenim najvećim vrhom u Republici Hrvatskoj, Dinarom (1831 m), a proteže se od bezimene kote 1502 m (iznad dolca Samara) na sjeveru do Lelasovog klanca na istoku i Perića dolca na jugu, dok zapadnu granicu čini impresivna barijera visokih stijena prošaranih klekovinom bora. Njegova najviša točka nalazi se na vrhu Veliki ladan (1583 m), s kojeg se pružaju nenadmašni vidici.

Posebno je atraktivna klanac dugačak dva kilometra, koji je stješnjen između stjenovitog masiva Dinare na jugozapadu te bukove šume na padinama Velikog lada i Polačke glavice s njegove sjeveroistočne strane, a kojim prolazi dobro očuvana stara pastirska staza.

Premda tu nema obilježenih staza, za iskusnog planinara kretanje tim područjem nije prezahtjevno jer su i dalje uočljive brojne stare pastirske staze koje sada koriste životinje i poneki lovac te rijetki planinari, i to uglavnom speleolozi. Uvidom u zemljovid razvidno je kako taj dio Dinare obiluje brojnim speleološkim objektima. Tu su Šuplja stina, Dvogrla jama, Kozja jama, Ledenica, Marijina jama, Čekrk... gotovo pravi speleološki Eldorado.

Vrtača Duboka rupa (u sredini), iznad nje Ćurlik, lijevo Orlovac, a desno Javorov vrh

Sjeveroistočna strana Dinare i vrh Dinara, najviši u Hrvatskoj, s Javorova vrha

U proteklih nekoliko godina uživao sam u istraživanju tog dijela Dinare u šest izleta, ali nažalost nikad nisam naišao ni na planinare niti na druge zaljubljenike u prirodu. Iz planinarske literature proizlazi da je prije Domovinskog rata na tom prostoru postojala planinarska aktivnost,

ali budući da se do VRA Oluja radilo o okupiranom teritoriju u blizini kojeg je mjesec-dva prije njenog početka bila uspostavljena crta razgraničenja, odnosno bojišnica, planinarenje je nažalost u međuvremenu zamrlo. Napominjem da isto područje po kartama Ministarstva unutarnjih

poslova, Ravnateljstva civilne zaštite, u sklopu kojeg je Hrvatski centar za razminiranje, nije označeno kao minski sumnjivo (<https://misportal.hcr.hr/HCRweb/faces/simple/Map.jspx>). Nedavnim proglašenjem područja Dinare parkom prirode, koji naravno obuhvaća i prostor koji je tema ovog članka, nastupili su i dodatni razlozi da se ovaj netaknuti dio Lijepe Naše još detaljnije planinarski istraži i popularizira.

U to se područje može ući s juga iz pravca Zelenovića staja koje se nalaze nekoliko kilometara iznad kijevskog zaselka Glavaša, odnosno pokraj ceste za bosansko-hercegovačko selo Uništa ili sa sjevera iz dolca Samar, do kojeg se dolazi brdskom cestom iz dolca Brezovca. Potrebno je istaknuti kako staze koje vode do njega iz oba smjera ni u jednom trenutku ne prelaze graničnu crtu.

Ja sam svaki put odabrao dolazak iz smjera Zelenovića staja, jer mi se kao svetogrđe učinila mogućnost doći automobilom tako visoko u

planinu (dok mi je pak na Velebitu to odavno postalo normalno, kao uostalom i većini planinara koji posjećuju tu hrvatsku mitsku planinu, op. p.). Naime, nedavno obnovljenom makadamskom brdskom cestom može se sada prometovati osobnim vozilom od vrpoljskog zaselka Guge kod Knina sve do Velike Privije koja se nalazi između Pitomog vrha i Andića vrha, odnosno otprilike tri kilometra iznad Planinarske kuće na Brezovcu u smjeru najvećeg planinskog vrha u RH.

Mala digresija: prisjećam se neobičnog doživljaja na Brezovcu koji je povezan s rekonstrukcijom iste ceste. Naime, ne znajući da se izvode radovi na njenoj obnovi i proširenju, jednom prigodom došli smo iz smjera Podinarja (Mirkovići) na Brezovac. Dok smo se odmarali kod planinarske kuće odjednom se začula strahovita buka te sam iznenaden pojmom ove civilizacijske tekovine visoko u planini, u prvi mah pomislio da je možda aktivirano nekakvo postrojenje za obradu drvne građe, koje je u

Gusta bukova šuma sjeverno od klanca – u pozadini Orlovac (lijevo) i Čurlik (desno)

NEVEN KURŠAR

međuvremenu podignuto zbog sječe šume na Brezovcu. Mojem planinarskom prijatelju Željku također nije bilo jasno o čemu se radi, dok sam ja te neobične i neočekivane zvukove nekako prispolobio s kretanjem trupaca po pomicnoj traci. Enigma je bila razriješena kad nam se ubrzo pred očima pojavio valjak koji je ravnao novopostavljeni sloj šljunčanog tampona!

Put iz južnog smjera je istina znatno duži, ali se zato cijelo vrijeme uspona ovom trasom uživa u prekrasnim vidicima na Veliki Bat, a povremeno i na pitomo selo Uništa u njegovom podnožju. Za one koji planiraju višednevni obilazak kao baza može poslužiti nedaleko planinarsko sklonište Zlatko Prgin na suprotnoj, zapadnoj strani naprijed spomenutog masiva Dinare. Glede bolje orijentacije na ovom području preporučujem i sve dostupne planinarske i topografske karte Dinare jer su u njima uglavnom ucrtane najvažnije stare pastirske staze. Kondicijski spremniji planinari mogu u jednom kasnoproletnjem ili ljetnom

Kozja jama

Šuplja stina

danu kroz ovo područje napraviti kružnu turu koja uključuje i uspon na najviši vrh Hrvatske: Zelenovića staje – Ćivrine ograde – Brkljajina kosa – Kozja jama – Dvogrla jama – Lisine – vrh

Dolac Sjedinovac ispod vrha Orlovca – u daljini Ujilica (llica, lijevo) i Osječenica (desno)

Dinara – Jančija glavica – Razvala – Zelenovića staje. Međutim, iako sam i osobno odradio ovaj krug, osim što je takav pohod jako naporan i dugo-trajan, na taj nam način ostaju nedostupni brojni lokaliteti i prirodne znamenitosti koje se nalaze izvan trase glavne staze (vidikovci i dolci, pastirski stanovi, vrtače, špilje, bunari, čatrnje i sl.). Stoga je za potpuni planinarski doživljaj pogodnije poduzeti više kraćih (jednodnevnih ili dvodnevnih) pohoda s vlastitim planom trase za svaki pojedini izlet ili pak biti spremjan za višednevni boravak u planini s noćenjem u šatoru, odnosno u prije spomenutom planinarskom skloništu.

U svakom slučaju predlažem posjetiti dolce Ruju i Ercegovića staje (gornje i donje) s ostacima kijevskih pastirskih stanova i dobro očuvanim bunarima, popeti se na vrhove Pršut, Javorov vrh i Veliki lad s kojih se može uživati u predivnim vidicima na obližnje dolce i bosanske planine, obići Šuplju stinu, kao i goleme vrtače Vagan i Duboku rupu. Posebno su dojmljivi vidici s Javorovog vrha na vrtaču Duboku rupu te na vrhove Orlovac i Ćurlik na bosanskoj

strani granice, s Velikog lada na susjedni dolac Sjedinovac i pejsaže sjeveroistočne padine Dinare, koji su nalik sjevernovelebitskim pejsačima, te s vrha Pršut na vrtaču Vagan i dolce Ruja i Ercegovića staje (gornje). Iako je rubne dijelove ovog područja nedavno poharao veliki požar, ostala je srećom očuvana najveća šumska površina visokih stabala bukve oko Velikog lada i na Polačkoj glavici.

Najbolje vrijeme za obilazak i istraživanje opisanog područja Dinare su kasno proljeće i rana jesen, kako zbog bujnije te raznbojnejše vegetacije, tako i zbog dužine prilaza. U pohod po ovim dinarskim prostranstvima mogu se upustiti samo iskusni planinari koji su vješti u orijentaciji na nepoznatom i nemarkiranom terenu. Premda je svaki uspon na Dinaru, pa tako i obilazak ovog njenog kutka kondicijski zahtjevan i svakako nije za podcjenjivanje, siguran sam da će planinari koji već imaju iskustva u istraživanju planinskih bespuća uživati u otkrivanju jednog od najraskošnijih dijelova naše predivne planine Dinare.

Hvala vam za Velebit!

O pohodu za hrvatske branitelje poginule na Velebitu

Josip Lukinić, Karlovac

Prije dvadesetak godina upoznao sam Velebit. Bila je to ljubav na prvi pogled. Ništa me drugo nije toliko zanimalo koliko ta prekrasna planina. S godinama, Velebit je postao nešto više od planine. Postao je punjač mojih baterija, sigurno utočište, najljepša crkva za razgovor s Bogom, sastajalište vedrih i pozitivnih ljudi. Ljudi, bez obzira na to kako se zovu i u što vjeruju. Jedna zajednica – planinari!

U speleološkoj školi jedan mi je instruktor govorio o Ozrenu Lukiću, speleologu, pripadniku Planinske satnije Velebit. Baš je bio »faca« taj Ozren – intelektualac s dušom Indijanca, istraživač, speleolog... On jest, i treba biti primjer svakom od nas kako se voli Velebit. Njegovo ime mi planinari dobro znamo i pamtimo. Znamo i za legendarnog Damira Tomljenovića - Gavrana, no

mnogo su nam manje poznata imena još pedeset drugih branitelja poginulih na Velebitu. Koliko smo kao planinari svjesni što su ti ljudi učinili za nas, za naš Velebit? Često potiskujemo i bježimo od ratnih priča i događaja. Međutim, zaborav nitko ne zaslužuje, a osobito ne heroji s Velebita.

Jednog dana 2017. rodila se želja i zamisao da zahvalimo i poklonimo se poginulim braniteljima Velebita. Željeli smo to učiniti na dostojanstven, planinarski način. Godinama prije Gospićani i Lovinčani pokrenuli su pohod u sjećanje na žrtve zbjega Lovinčana 1991. Svidjela mi se ta ideja: hodati tragom boli i patnje, ali u sasvim drukčijem ozračju. Da, to Sveti brdo zaista je markantno, posebno i većini planinara pristupačno. Da, tako ćemo! Karlovački planinar Miro Palajs (SJP Grom i PD Dubovac),

Sudionici pohoda u čast hrvatskih branitelja poginulih na Velebitu (2020.)

Uspon na Svetu brdo

velebitski veteran Specijalne policije i ja sjeli smo uz Velebitsko pivo i počeli osmišljavati pohod. No, nešto nam je nedostalo. Ne nešto – netko! Neki Tigar i netko iz Planinske satnije Velebit. Došao sam tako do Željka Hajtoka (1. Gardijska brigada Tigrovi i PD Pinklec), koji me je uputio na Željka Avdagića - Dedu, pripadnika Planinske satnije Velebit. E, sad je to to! Planinska satnija, Tigar, specijalac i planinar. Željeli smo napraviti svima zanimljivu, tehnički izvodljivu, lokacijski pristupačnu i kondicijski ostvarivu priču. Iako se velebitska bojišnica pružala od Tulovih greda do Visočice, za svoj pohod odabrali smo dionicu Mali Alan – Dušice – Svetu brdo. HPD Gora i Udruga SJP Grom Karlovačke županije preuzele su organizaciju u svoje ruke, savjetujući se s mnogim planinarima i braniteljima.

Od prvog smo dana htjeli napraviti priču kojoj će glavna vodila biti misao iz Ivanova evanđelja: »Veće ljubavi nema od ove: da tko život svoj položi za prijatelje svoje.« Odmah smo se sporazumjeli o tome da nećemo prihvatići uplitanje politike u planinarski pohod: nema »službenih« osoba, nema protokola, nema usiljenih govora osoba koje bi svojom pojavom skupljale političke bodove i slično. Samo planinari i branitelji.

Na prvom pohodu u lipnju 2018. Željko Avdagić pozdravio je okupljene i posvjedočio iz srca i duše kako je to bilo ratovati na Velebitu. Možeš gledati bezbroj emisija, usput čuti mnogo priča, no kad ti na samom Velebitu netko poput

njega ispriča neki događaj, dobiješ posve drugu dimenziju tog vremena. Planinska satnija Velebit i lovinački policijski uspostavili su položaje na vrhovima južnog Velebita u jesen 1991. Bio je to njihov dom. Minusi i snijeg bili su im dragi prijatelji s Himalaje i drugih brojnih ekspedicija diljem svijeta. Specijalna policija i sve druge postrojbe Hrvatske vojske na Velebit su došle po zapovijedi. Svi su oni izdržali neizdrživo. Rat nikome nije bio divan.

Na prvom pohodu 2018. okupilo se 110 sudionika. Iskreno, postojala je bojazan da će ljudi pohod shvatiti kao još jedno braniteljsko okupljanje obojeno politikom ili nečijim interesima. Upravo su sudionici prvog pohoda bili svjedoci da ovaj put nije bilo tako i posvjedočili su drugima da je to jedna čista i iskrena priča, hodočašće zahvalnih planinara. Svake godine prijavljivalo se sve više zainteresiranih. Počeli smo rasti! Na trećem i četvrtom pohodu okupilo se 350 – 400 sudionika iz svih krajeva Hrvatske. Nekoliko je branitelja prvi put nakon Domovinskog rata došlo na Velebit. Tako je Miodrag (SJP Orao) iz Osijeka rekao kako ne prepoznaće Dušice. Današnje drveće tada je bilo neko grmlje. Miro (SJP Grom) iz Karlovca doveo je suprugu i kćer te im pokazao lokaciju tadašnjih položaja na kojima je bio. Bilo je tu puno osjećaja i ponosa. Darko, s dečkima iz Kutine (SJP Ris) vikend uoči pohoda kampira u Egeljcu, u dvorištu gdje im je poginuo kolega. U Egeljcima, na Majstorskoj cesti, nalazi se i spomenik žrtvama lovinačkoga kraja, gdje svake godine položimo vijence.

Mnogi bi ljudi od branitelja očekivali izvjesnu količinu bijesa, nezadovoljstva ili tuge... Ali ljudi su gore na Velebitu nasmijani i vedri! To je užitak gledati. O tome možda najbolje svjedoče riječi danas pokojnoga Željka Avdagića - Dede: »Gle, mi smo svoje odradili najbolje kak znamo i ne galamimo o tome. Nismo ti mi ekipa od velikih okupljanja na godišnjicama, fotkanja. Mi smo samo planinari koji su silom prilika postali ratnici.«

Tko sve dolazi na pohod? Svi! Djeca, mladi, odrasli. Planinari, rekreativci, branitelji. Jedna obitelj iz Vodica došla je s četvero djece, od kojih je najmlađe bilo beba od šest mjeseci. Od »okretaljke« do stanova Jurjevića došao je i jedan teški ratni vojni invalid, vukovarski branitelj, uz

pomoć štakе. Ugodan put od kraja šumske ceste Mali Alan – Dušice do stanova Jurjevićа pogodan je za sve uzraste i kondicijske kategorije. Oni u boljoj kondiciji nastaviti će na vrh Svetog brda.

Nakon silaska svi zajedno slavimo svetu misu zahvalnicu za sve poginule, preminule i nestale hrvatske branitelje. Oni koji ostaju kod stanova Jurjevićа na Dušicama zabavljaju se uz gitaru, violinu i tamburicu. Osobito lijepo zvuči kad se zapjeva »Tvoja zemlja« Vice Vukova ili druge domoljubne pjesme.

Možda se pitate i zašto se sastajemo upravo na stanovima Jurjevićа na Dušicama. To je mjesto na kojem svima možemo najbolje ilustrirati ono što osjećamo prema Svetom brdu, bilo da smo ratnici, planinari ili slučajni prolaznici. Stanovi Jurjevićа starina su naših prijatelja podrijetlom iz Kruševa. Oni su nam ustupili svoj prostor za odavanje počasti poginulim ratnicima Velebita. Obitelj Jurjević, na čelu s Kuzmanom Jurjevićem, koji nije dvojio u vezi s našom namjerom, već nas godinama dočekuje, slavi s nama i u brizi nas ispraća sa svete planine. Hvala im na tome!

Neki su pitali zašto se služi misa. Na pohodu su ipak vidjeli zašto. Sami su branitelji u znak zahvale na Svetom brdu postavili križ i Deset Božjih zapovijedi. Uostalom, tko ne želi sudjelovati na misi, može nastaviti planinariti ili se družiti s nama kad misa završi. Svećenici koji dolaze na Velebit malo su drukčijega kova. Oni vole Liku i Velebit. Jedan je rekreativni planinar i bajker (vlč. Duje), drugi je »žešći« planinar (vlč. Josip), a treći je sve to zajedno, a usto je i vojni kapelan (vlč. Ivan). Na drugom mi je pohodu jedan planinar i branitelj, iako nema dodirnih točaka s vjerom, prišao nakon mise i rekao: »Čuj, stari, ovaj 'pop' je tak dobro pričao. Svaka mu je bila na mjestu i baš je dobar tip. Ugodno me je iznenadio.« Poslušate li misu, čut ćete poruku ljubavi i mira. Svaka riječ pogađa ravno u srce.

A što nakon takvog pogoda dobro »legne«? Pivo i grah! Svaki pohod završimo u hostelu Sveti Rok na organiziranom mesu s grahom (da, više je mesa) i obveznom Velebitskom pivu. Mjesta ima za sve! Razbacamo se posvud oko hostela. Djeca se igraju, a stariji dogovaraju sljedeće susrete. Bez završnog druženja ta priča ne bi imala pravi završetak. Neki dođu već u petak i ostanu do

Pjevamo Lijepu našu, s pogledom prema zastavi i Svetom brdu

nedjelje. Neki dođu autobusom ili autima, samo na pohod. Činjenica je da se Like i Velebita treba nadisati što je više moguće. Dobro je za psihičko i tjelesno zdravlje!

Planina nas uči slušati i razumjeti, formira nas kao ličnosti. Odmaraju nas kad smo duševno umorni. Podseća nas da smo svi jednaka, malena bića, stvorena od Boga ili Svemira, kako god kome odgovara. Planina, naš Velebit, mjesto je gdje su 52 hrvatska branitelja posljednji puta udahnula da bismo mi danas mogli uživati u njoj. Izdvojimo za njih jednu subotu godišnje! Hodajmo zajedno i recimo im hvala!

Sve dodatne informacije o pohodu koji će se održati 4. lipnja 2022. možete dobiti ako pošaljete upit na hpd.gora@hps.hr. Na sve službene adrese planinarskih udrug na hps.hr domeni već su upućeni pozivi. Vidimo se 4. lipnja 2022. na Velebitu!

Psunjjsko zimsko ruho

Željko Vinković, Bjelovar

Razmišljajući o planinarenju posljednjeg vikenda u siječnju, razmatram mogućnosti. Da odaberemo neko mjesto koje nam nije predaleko i na kojem ima barem malo snijega? Ove smo zime već posjetili Ivanšćicu, Medvednicu, Samoborsko i Žumberačko gorje. Prije dva tjedna bili smo na Papuku i Krndiji pa se nekako nameće zamisao o izletu na Psunj, kao nastavku niza posjeta slavonskim planinama. Zašto ne posjetiti tu pitomu i prostranu goru, pokrivenu lijepim bjelogoričnim, pretežito bukovim šumama?

Psunj je jugozapadni izdanak Slavonskoga gorja te zajedno s Papukom, Babjom i Požeškom gorom te Dilj-gorom i Krndijom okružuje Požešku kotlinu. Brezovo polje (984 m), najviši vrh Psunja, ujedno je najviši u slavonskom gorju. Psunj je dug oko 25 kilometara, a brojne dugačke gorske kose spuštaju se od samoga vrha. Između kosâ duboko su usječene doline gorskih potoka

koje omogućavaju lak prilaz središnjem, vršnom dijelu planine.

Kad bi netko od nas trojice, Srećka, Zvonka ili mene, imao terenski automobil, izabrali bismo prilaz s pakračke strane, iz sela Španovice. Odande za nas Bjelovarčane vodi najbliži prilaz, preko sela Gornje Šumetlice na Vodostaj, jednu od duboko usječenih dolina. Kako na raspolaganju imamo običan osobni automobil, izabiremo nešto duži prilaz, iz Strmca, s druge, južne strane gorja. Govorim suputnicima da će se, ako oko odašiljača na Brezovom polju ima snijega, on već vidjeti kad prođemo Badljevinu. Međutim, ono što smo vidjeli nije nas navodilo na zaključak da ga uopće ima. Poslije ćemo se jako razuvjeriti, ali i razveseliti!

U pola deset parkiramo automobil ispred ulaza u bolnicu »Sveti Rafael« u Strmcu. Odlično je za početak, dok se ne zagrijemo, hodati makadamskom cestom. Na makadamu je tanak sloj

Na vrhu Veljine glave

Kapetanica, račvanje planinarskih putova prema Javorovici i Strmačkoj humci

ugaženoga, smrznutog snijega pa smo ispočetka jako oprezni u hodanju.

Ubrzo dolazimo do mjesta gdje makadam skreće oštro ulijevo te ga napuštamo, prateći markaciju za Veljinu glavu. Ona nas usmjerava preko mosta i dalje po novom makadamu, koji je nešto uži. Kako to obično biva kad se hoda makadatom, ekipa se opusti, zapriča i ne uoči skretanje. Imali smo sreće jer nismo otišli predaleko od skretanja. Nakon skretanja s makadama počinje strm uspon šumskim, traktorskim putom, a nakon nekog vremena još strmiji, šumskom prosjekom.

Temperatura je sad već u plusu, a mi smo na jugozapadnoj strani, tako da je površinski sloj tla nešto mekši (nije smrznut). Za tu nam je strminu trebalo dobroih pola sata, iako smo hodački još prilično svježi. Da bi se došlo na Veljinu glavu, treba svladati 330 metara visinske razlike. Vrh visok 704 metra nalazi se u šumi, pa

je kakav-takav vidik moguć samo zimi, onoliko koliko se vidi kroz granje.

Malo smo pojeli, osvježili se i nastavili u sasvim drugačijim uvjetima. Više nema strmine, ali hodamo po 20 – 25 centimetara snijega. Ubrzo nailazimo na komfornu lovačku čeku (toliko je prostrana da je unutra možda i krevet!), koja je zaključana. Komentiramo da bi u slučaju oborina dovoljno bilo skloniti se i ispod nje. Ubrzo dolazimo u šumski predio gdje traje intenzivna sječa pa zaobilazimo i preskačemo srušena stabla i granje. Ponegdje u daljini još uočavamo markacije, ali hodamo usporeno. Moji prijatelji komentiraju da bi šumari, kad završi sječa, trebali ostaviti pojedina stabla na kojima su markacije. Odgovaram im da ne znam ni za jedan službeni dokument u kojem bi pisalo da bi to trebali napraviti i da se nešto možda može postići samo dobrom suradnjom. Planinari bi se kad namjeravaju markirati nove puteve trebali

Širok vidik prema Ivanjskom krstu s puta iza Petkovice

javiti HPS-u i Hrvatskim šumama, kao javnom poduzeću. Na osnovu zahtjeva za markiranjem, s priloženom skicom staze, potrebno je pribaviti suglasnost te posebne uvjete i ograničenja za obilježavanje staze. Mi planinari ipak smo u »tuđem dvorištu« i zaboravljamo da postoje i drugi koji se organizirano kreću šumom: izviđači, lovci, orientacionisti i drugi. Na opisani način postupili smo pri markiranju puta HPD-a Bilogora od planinarskog doma Kamenitovac preko Orovačkih vinograda i Pohajdinog bunara te natrag do doma. Samo na taj način uspostavlja se međusobna suradnja i uvažavanje. Ako se nismo javili korisniku koji gospodari šumom i šumskim zemljištem te markirali stazu po svojim željama, ne vidim kako bi onda oni bili dužni nešto napraviti za nas. Cijeli Planinarski put Psunjem prolazi šumskim prostranstvom tako da vjerujem da je prije markiranja uspostavljena međusobna suradnja. Olakotna je okolnost za dobru suradnju ako među šumarima ima planinara, ili obrnuto.

U toj svojoj raspravi, oko podneva dolazimo na Petkovicu (890 m), 13. kontrolnu točku

Planinarskog puta Psunjem (PPP). Nalazimo se unutar šumskog prostranstva na kojem je sječa odavno završena, pa se javlja vegetacija različitih uzrasta i vrsta. U ljetno če doba prolazak ovuda biti pravi izazov i podvig. Za 15 smo minuta na Kapetanici, zanimljivoj lokaciji oblika humke (izgleda kao hrpa nagurane zemlje), na kojoj raste nekoliko stabala bukve.

U vodiču i dnevniku PPP-a pročitao sam da je ta humka zemljana oznaka vlasništva šume iz 19. stoljeća, a ispod nje se nalazi izvor iz kojeg nastaje potok Javorovica. Srećka je humka asocirala na jednu priču po kojoj je ispod takve hrpe zemlje bilo zakopano blago. Odmah smo počeli smisljati filmske scenarije o goleminim drvenim sanducima prepunima raznoga blaga, od bisera do smaragda. Šašave misli za dobro raspoloženje i široke osmijehe!

Staza na zapad vodi prema Strmačkoj humci (kad bismo ovdje skrenuli, skratili bismo turu za tri sata), ali mi nastavljamo u istočnom smjeru, prema Javorovici. Nakon pola sata dolazimo na novo veliko križanje, na kojem napuštamo stazu prema Javorovici (do nje ostaje jedan sat) i

Đeram na Vodostaju

nastavljamo prema Vodostaju (prema putokazu: dva sata) preko Ivanjskoga krsta (870 m), na kojem se nalazi KT 16 Psunjskog planinarskog puta.

Vodostaj je ona bajkovita, duboko usječena dolina s početka teksta (ljeti odlična početna točka za izlete). U toj se dolini spajaju vode gorskih potoka Ostružnjice, Strnišaka i Duge rijeke te dalje teku pod nazivom Vodostaj do ušća u potok Sivornicu, koji se kod Španovice ulijeva u rijeku Pakru, koja protjeće kroz Pakrac i Lipik. Opisano bogatstvo i ljepotu vodenih tokova moguće je vidjeti kad se Psunj prilazi iz smjera Pakraca i Španovice.

Na Vodostaju se nalazi zidana kuća uz koju je dograđena velika nadstrešnica s drvenim klupama i stolovima, a tu je i pečenjara. Kako je sve okruženo crnogoricom, djeluje kao iz bajke. Iskoristili smo tu lokaciju za kratak odmor, uz dogovor da ovdje svakako dođemo ljeti, a uz planinarenje, isprobat ćemo i pečenjaru. Ono po čemu je to mjesto posebno prepoznatljivo jest pravi đeram za vađenje vode iz bunara, nasred livade.

Kako se bližilo 15 sati, morali smo napustiti tu idilu. Auto je još daleko. Preko Strnišaka, uspeli smo se za sat vremena do Strmačke humke, odakle smo uz moju »ručnu navigaciju«, kako bismo izbjegli mrak (presijecanje po šumskim prosjekama i vlakama s pomoću karte), za daljnji jedan sat dopješaćili do auta. Srećom, nismo se izgubili! U prvih pola sata našeg »presijecanja« osjećao sam Srećkov težak pogled na svojim plećima. Opustio se kad je shvatio da smo dotakli makadam s kojeg smo jutros krenuli na Veljinu glavu.

U povratku još zastajemo kod planinarske kuće Strmac. Zvonko se još, nakon dobrih sedam sati hoda po snijegu, ima snage i volje okušati na umjetnoj penjačkoj stijeni.

Na putu kući preslagujemo sličice s današnjeg planinarenja i zaključujemo koliko je bilo zanimljivo, sadržajno, ali i naporno. Srca su nam osvojile ljepote nepreglednih psunjskih šumskih prostranstava, strme duboke doline i snaga vode. Obećavamo Psunju da ćemo se vidjeti na ljeto, da poslušamo njegovu ljetnu priču i osjetimo njegovo ljetno ruho.

Na Magliću

Paula Jurić, Zagreb

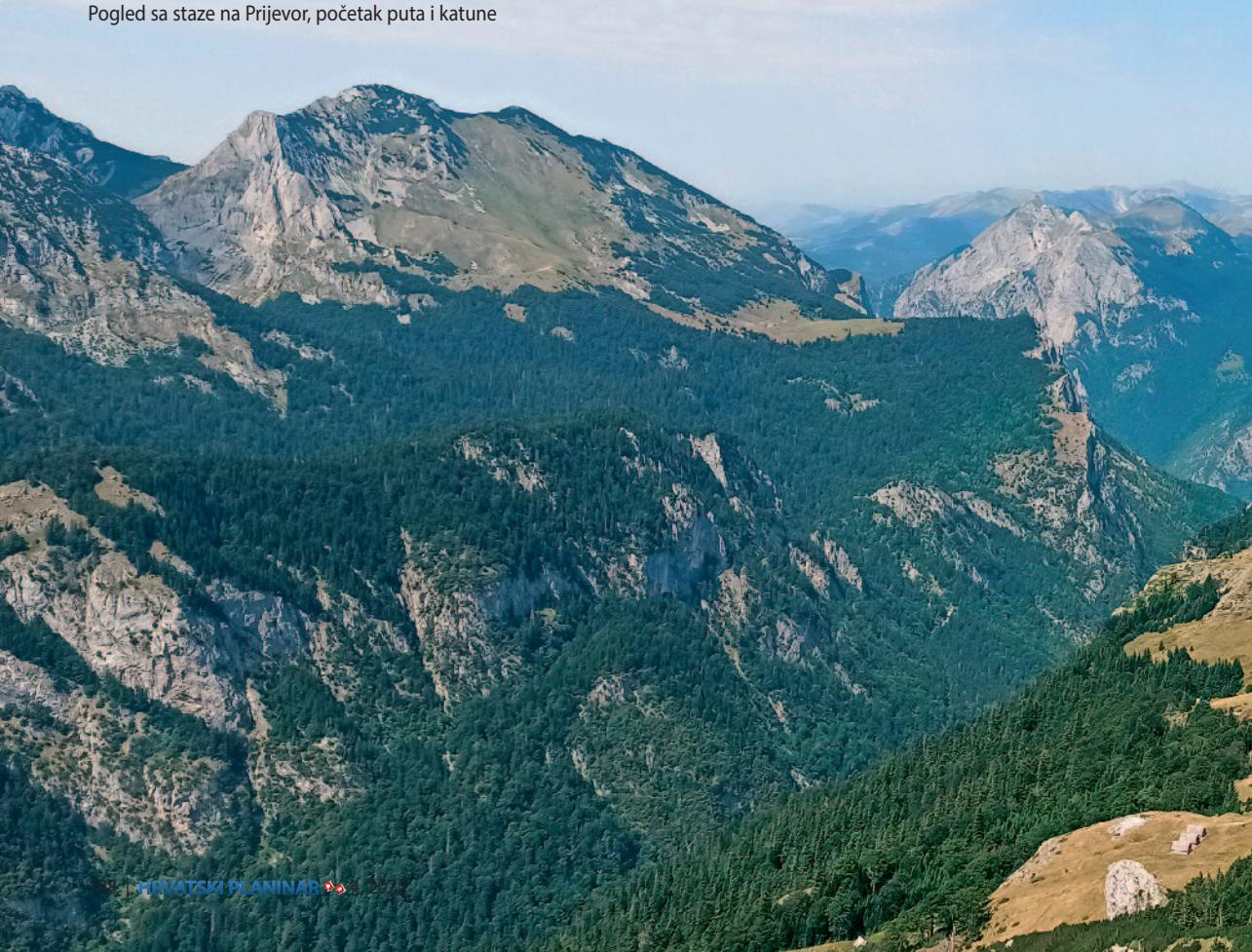
Kraj godine većini ljudi donosi neki oblik rekapitulacije – zbrajanje dobrih i loših događaja, pri čemu u duhu zahvalnosti za proživljena iskustva pobjedu najčešće odnose oni prvi. Na tom tragu, razmišljajući krajem 2021. o svim planinama do čijih sam vrhova imala dovoljno upornosti stići, sâm se od sebe svojom težinom, ljepotom i divljinom nametnuo Maglić, 2386 metara visok krov Bosne i Hercegovine.

Planiranje uspona na Maglić započelo je u ljetnim mjesecima, kada mislimo da se pravi ljetni odmor može naći jedino u hladnoći visine, bez obzira na to u kolikoj je mjeri hladnoća relativan pojam kad srpanjsko ili kolovoško sunce

udari u goli kamen po kojem se planinar mukotrпno uspinje do vrha. Kako je planiranje počelo, tako je ubrzo i završilo – internetske su informacije o planinarskim stazama do vrha Maglića siromašne, nepotpune, a pogedje i nejasne. Bez obzira na to, vrh je u paru jednoglasno odabran i dogovoren kao posljednja točka ljetnoga planinarenja nakon Durmitora.

Nakon spuštanja s Bobotova kuka, koji zaslužuje vlastitu priču, uputili smo se cestom preko kanjona rijeke Pive do Foče u Bosni i Hercegovini. Skrenuvši južno, nakon otprilike 40 minuta vožnje automobilom stigli smo iz Foče u Tjentiše, gdje smo prenoćili, a usto i upoznali

Pogled sa staze na Prijevor, početak puta i katune

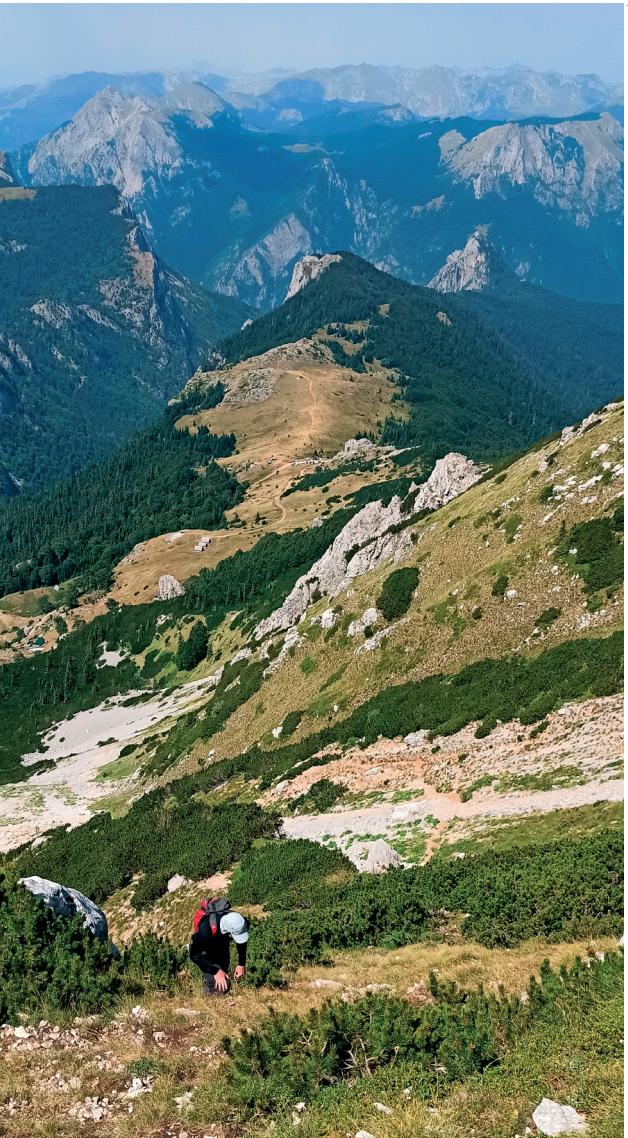
srdačne i dobro raspoložene članove HPD-a Željezničar. Nakon razmjene podataka o svojim i njihovim planiranim usponima i izletima, uspavali smo se balansirajući između vrućine, umora i potihog preživanja krava oko kolive. Bila noć kakva bila, dogovoren je ustajanje u 6 sati, a polazak najkasnije u 7.

Do vrha Maglića može se uspeti iz nekoliko različitih smjerova, ovisno o tome polazi li se iz Crne Gore, od Trnovačkoga jezera, ili iz Bosne i Hercegovine. S potonjega je moguće uspon započeti od prijevoja Lokve Dernečića ili od Prijevora. Potaknuti planinarskim izvještajima u kojima se staza opisuje kao najteža, ali vrijedna truda, odabrali smo onu koja počinje na Prijevoru.

Najblaže rečeno, do Prijevora nije lako doći. Do njega vodi 20 kilometara duga cesta od Memorijalnoga kompleksa Tjentište. Tristotinjak metara prije prolaska pored Memorijalnoga

kompleksa potrebno je skrenuti lijevo, na dijelom asfaltnu, a potom makadamsku cestu. Na trećem kilometru nalazi se ulaz u Nacionalni park Sutjeska, na kojem se plaća ulaznica. Kao omen, ulazak je započeo uputom čuvara da do Prijevora možemo nastaviti čak i niskim automobilom. Nakon plaćanja ulaznice od pet eura, tješili smo se mišlju da je naš nizak i makadam neprilagođen automobil preživio razne seoske putove, vožnju po velebitskim i gorskokotarskim zakutcima, pa će valjda i ovo. Ukratko, preživio je, zajedno s nama, prije nego što smo odustali od vožnje tri kilometra prije Prijevora. Makadamska cesta, većim dijelom puta dovoljno široka za dva automobila, bila je dovoljno izrovana kišnim potocima da se vožnja po njoj činila kao da će se automobil svaki čas raspasti, a sve uz pratinju mjesnih vozača automobila i kamiona, koji su nas nestrpljivo u prašini ostavljali za sobom čim se pojavila prilika.

PAULA JURIC

Nagib na stazi i pogled na Prijedor

Nakon potrošene četvrtine rezervoara goriva te sata i pol vožnje, parkiramo automobil i penjemo se posljednjim kilometrima do Prijevora, na 1660 m. Kako je riječ o visoravni do koje se može doći osobnim prijevozom, nerijetko služi za kampiranje, uz vidik na okolne vrhove Volujak, Zelengoru, Maglić te na prašumu Perućicu, kojom je okružen. Vidik s Prijevora dovoljno je impozantan, smirujući i veličanstven da se čovjek osjeti kao da je puno napravio za jedan dan, sve i da se nije popeo ni na koji vrh. U skladu s činjenicom da je Prijedor

visoravan, na njemu planinare dočekuju tišina, kamperi, krave i mjesni berači borovnica.

S njega se može krenuti u dvama smjerovima, a za orijentaciju služe kamene kućice – katuni. Prva staza, »alpinistička«, započinje iznad katuna, a vodi najkraćom trasom do vrha Maglića. Druga staza započinje s donje strane katuna, u kratkom nastavku makadamske ceste iz smjera kojim se dolazi s Tjentišta, a vodi do Trnovačkoga jezera, preko kojega je moguć duži i lakši uspon do vrha. Obje staze zajedno čine otprilike 23 kilometra dugačak krug, koji iziskuje od osam do devet sati kretanja umjerenim tempom, s kraćim odmorima.

S obzirom na to da smo došli radi »alpinističke« staze, njome smo i započeli uspon. Prema vrsti terena, uspon se odvija u trima etapama: putom kroz klekadinu, putom preko sipara te oštrim, sajlama osiguranim usponom podno samoga vrha. Prvi je dio puta u ljetnim mjesecima kondicijski zahtjevan jer čisto sunce koje udara u kamen zahtijeva ne samo veće količine vode nego i pokrivanje kože dugom, tankom odjećom. Time planina, nazvana prema magli kojom je često obavijena, pokazuje svoju ljetnu stranu, koja otežava uspon i ne opravdava ni ime Maglića ni ideju da se u planinama ljeti planinar može odmoriti od vrućine.

Prema vrhu smo krenuli oko 11 sati. Nakon pola sata uspona staza izbjiga na sipar, za čiji su prelazak potrebni oprez i stabilnost. Staza je dobro označena. Iako se naizgled sipar može prijeći uz samostalnu procjenu smjera kretanja, preporučljivo je pratiti markacije, i to zbog sve većega nagiba i opasnosti od odrona kamenja. S toga dijela puta počinje se pružati bolji vidik na šumu i okolne vrhove, kao i na tragove staze u cirku Urdenim dolovima, koja vodi od Prijevora do Trnovačkoga jezera.

Korak po korak, prva dva dijela staze prošli smo za sat vremena, iz čega smo zaključili da smo ubrzo na vrhu. Međutim, na vrhu smo bili tek oko 14:30 sati, iako visinska razlika između Prijevora i Maglića iznosi samo 726 metara. Oprez, dogovaranje, surađivanje i prevladavanje straha od visine oduzeli su vrijeme kojega nismo bili ni svjesni. Nagib završnoga dijela puta, naime, većinom je od 40 do 60 posto. Iako

je put većim dijelom osiguran sajlama, one na nekim mjestima nedostaju ili su, u goroj varianti, popucale.

Prekinute su sajle ujedno značile da smo se na pojedinim dijelovima uspona, točnije na trima mjestima gdje su bile prekinute, osjećali bespomoćno, pogotovo uzevši u obzir nagib zbog kojeg su tamo bile s razlogom. Prelazak tih dijelova, ponegdje na stijeni pod nagibom većim od 60 %, zahtjevao je vrlo velik oprez, tehničke sposobnosti i mentalnu sigurnost. Iako se staza u tom završnom dijelu može proći bez opreme, što je dobrim raspoloženjem i brzim kretanjem potvrdila skupina planinara koja se tim smjerom s Maglića spuštala, penjačka je oprema potrebna, kao što je potreban i popravak sajli. Neovisno o tehničkim sposobnostima i samopouzdanju, sigurnost mora biti na prvoj mjestu.

Dugo sam razmišljala o tome kako opisati dolazak na vrh Maglića bez upotrebe klasičnih izraza poput onih da vrh oduzima dah ili da se trud isplati. Daleko od toga da time ne bih rekla istinu, no ona ne bi bila potpuna. Ukratko rečeno, obilježeni svojim prvim usponom »alpinističkom« stazom, na vrh smo doista došli bez daha, no ne od ljepote, već od napora. Činilo mi se da će zauvijek ostati na vrhu Bosne i Hercegovine, ako se samo usudim

sjesti. Međutim, međutim... Ako je uložen trud proporcionalan osjećaju uspjeha, onda je Maglić idealno mjesto da se takva teza potvrdi. Uostalom, ne zaboravimo zašto planinarenje odstupa od drugih sportova – ono je natjecanje sa samim sobom. Maglić je u tom smislu korak naprijed, i to onaj koji preskočimo i ne pomišljajući da ćemo tako daleko doći. S vrha se u smjeru jugoistoka pruža vidik na kanjon rijeke Pive i masiv Durmitora, te na crnogorski Maglić, koji je od bosanskohercegovačkoga viši samo dva metra. S vrha se također naziru Urdeni dolovi, iz kojih se na južnoj strani izdiže Volujak, a na jugoistočnoj strani Bioč, iza kojega se u daljinu vidi Bobotov kuk na Durmitoru. Volujak i Bioč, zajedno s Maglićem, čine krunu unutar kojih leži ledenjačko Trnovačko jezero (1517 m). Na samome vrhu nalazi se spomenik borcima NOB-a, koji je postavilo Društvo prijatelja Sutjeske iz Sarajeva.

Povratak istim putom, koji je prije planinarenja bio planiran, više nije dolazio u obzir. Umjesto toga, odlučili smo napraviti cijeli krug te se do Prijevora vratiti preko Trnovačkoga jezera. Staza s vrha vodi u jugoistočnom smjeru prema crnogorskome Magliću, a s vrha je dobro uočljiva. Prvo se s vrha treba spustiti kamenitim i tehnički zahtjevnijim hrptom do livadskoga

PAULA JURČ

Vrh Maglića sa Suve jezerine

Trnovačko jezero

dijela staze. Nakon dužega hodanja dolazi se do sipara prosječnog nagiba od 40 posto, gdjegdje i većeg, na kojemu je potreban dodatan oprez. Za prelazak toga dijela staze potrebno je otpri-like od 45 minuta do sat vremena, a otegotna je okolnost u ljetnim mjesecima vrućina, zbog koje se Trnovačko jezero čini kao nedostizan raj.

Nakon sipara slijedi šumovita dionica i, napoljetku, samo jezero, u obliku srca, dužine 700 i širine 400 metara. Uz jezero se nalazi planinarski dom u kojemu se može natočiti svježa voda, ali u kojemu treba platiti novu ulaznicu – ovaj put s crnogorske strane iste planine, u iznosu od jednoga eura.

Ne treba propustiti priliku za kupanje u jezeru. Iako je travnata površina oko njega obilježena tragovima konja i krava, koji se većinom slobodno kreću, kupanje u ledenjačkom jezeru lansira planinara u drugi svijet nakon vrućine koju je proživio. Iako povremeno temperatura vode premašuje 20 stupnjeva, u kolovozu je, prema našoj procjeni, iznosila oko 15 stupnjeva.

Nakon kupanja razgovaramo s trojicom planinara, koje smo pratili kako jedan po jedan dolaze do planinarskoga doma. Pri spuštanju po siparu, naime, jedan je duže vrijeme prikupljaо snagu za nastavak, drugi je čekao na početku šume, a treći, koji nas je pitao jesmo li vidjeli onu dvojicu, sjedio je već neko vrijeme u dubokom

hladu. Njihovim riječima, iskustvo se cinično može sažeti u rečenici: »Ti znaš da sam ja budala. Dovoljan ti je razlog to što si me nagovorio da idemo danas sve ovo proći!«

S Trnovačkoga jezera put do Prijevora vodi kroz šumu stazom koja prati korito potoka, u ljetnim mjesecima presušenoga, nakon čega staza izbjiga na Suvu jezerinu. Prolaženje kroz nju zahtijeva da ponesete puno vode – zahvaljujući tome što je riječ o kotlini, iako dovoljno prostranoj, zrak je težak i vruć. Premda je visinska razlika između jezera i Prijevora 143 metra, potrebna su dva sata hoda jer se prvo treba spustiti u kotlinu, a zatim iz nje popeti prema Prijevoru, što te natjera na razmišljanje o tome koji je dio puta zapravo bio najzahtjevniji. Od samoga vrha Maglića preko Trnovačkoga jezera i Suve jezerine do Prijevora umjerenim hodom i uz povremene odmore potrebno je otpri-like 4 i pol do 5 sati, što tu stazu do vrha čini najdužom, ali ujedno i lakšom od drugih.

Kad smo došli do Prijevora, bilo je već vrijeme zalaska sunca, gotovo 20 sati. Čekala su nas još tri kilometra hoda do automobila, a zatim i noćna vožnja do Sarajeva.

U ovim zimskim mjesecima stalno mi mislima kola rečenica koju sam izrekla na vrhu Maglića: »Znaš li što je najgore? Kad se vratimo kući, sve o čemu ću moći misliti jest kako je bilo ovdje i kako ćemo se jednom ovamo vratiti.«

Popis vrhova u Bosni i Hercegovini viših od 2000 metara

Na mrežnoj stranici Challenge 2000+- Planinarenje. ba može se naći popis od 78 vrhova i kota u Bosni i Hercegovini viših od 2000 metara. Autori napominju da su u popis uvrštene sve kote koje su na topografskim kartama mjerila 1 : 25000 označene trigonometrijskom oznakom (trokutićem) i nadmorskom visinom, iako možda sve i nisu vrhovi. Postavlja se, dakle, pitanje koliko u BiH ima vrhova viših od 2000 metara. Primijenimo li jednake kriterije koji su poslužili pri izradi popisa vrhova u Hrvatskoj viših od 1500 metara, kao rezultat dobiva se sljedeća tablica, u kojoj se našlo ukupno 37 vrhova. Rangirani su po visinama unutar pojedinih planina.

Vladimir Volenec

PAULA JURIC

	Vrh	Planina	Visina (m)
1	Maglić (bosanski)	Maglić 1	2386
2	Vlasulja	Volujak 1	2336
3	Veliki Oštrikovac	Volujak 2	2296
4	Dernjačište	Ljubišnja 1	2238
5	Pločno	Čvrsnica 1	2228
6	Veliki Jelinak	Čvrsnica 2	2170
7	Lica	Volujak 3	2153
8	Veliki Vilinac	Čvrsnica 3	2117
9	Zelena glava	Prenj 1	2115
10	Nadkrstac	Vranica 1	2110
11	Ločika	Vranica 2	2106
12	Lupoglav	Prenj 2	2102
13	Krstac (zap.)	Vranica 3	~2102
14	Đokin toranj	Treskavica 1	2088
15	Veliki Vran	Vran 1	2074
16	Bijela gromilica	Vranica 4	2072
17	Pašina planina	Treskavica 2	2070
18	Bjelašnica	Bjelašnica 1	2067
19	Barice	Treskavica 3	2062
20	Krvavac	Bjelašnica 2	2062
21	Rosinj	Vranica 5	2059
22	Vlahinja	Bjelašnica 3	2056
23	Herać	Prenj 3	2042
24	Pleće	Volujak 4	2041
25	Peštibrido	Čvrsnica 4	2039
26	Trinjača	Čvrsnica 5	2038
27	Đevigrad	Treskavica 4	2034
28	Velika Lelija	Lelija 1	2032
29	Osobac	Prenj 4	2024
30	Ovča	Prenj 5	2021
31	Vran	Vran 2	2020
32	Bregoč	Zelengora 1	2015
33	Mali vis	Vran 3	2014
34	Kozje strane	Zelengora 2	2013
35	Vran (zap.)	Vran 4	2006
36	Cincar	Cincar 1	2006
37	Velika kapa	Prenj 6	2004

Maglić

PLANINARSKI PUTOVI

Diljska planinarska obilaznica – obnova Kružnog puta po Dilju

Planinarsko društvo Dilj gora u Slavonskom Brodu izdalo je 25. srpnja 1999. dnevnik planinarske obilaznice »Kružni put po Dilju«. Autori dnevnika bili su iskusni planinari Dilj gore Zlatko Gorec, Mijo Šoš, Josip Činkl, Ružica Ivanković i Stjepan Krajnović. Kružni put po Dilju otvoren je još mnogo prije, 1984. godine, u povodu 60. obljetnice PD-a Dilj gora.

Lani je PD Dilj gora izdao drugo, prošireno izdanje dnevnika te obilaznice, pod novim imenom »Diljska planinarska obilaznica 'Tri jezera'«. Autori dnevnika su Vlasta Novosel, Zlatko Gorec i Vlado Ladarević, a suradnici Zlatko i Danijel Becić.

Novo ime »Diljska planinarska obilaznica 'Tri jezera'« naglašava da su njome povezana tri prekrasna diljska jezera. Trasa puta ostala je ista, ali dodane su dvije nove kontrolne točke, tako da ih sada ima sedam. Dodali smo vrh Degman, najviši vrh zapadnog dijela Dilj-gore, manje poznat vrh jer je na tom području bio vojni objekt pa pristup nije bio dopušten. Nakon Domovinskog rata stanje se promijenilo, na veliko veselje planinara i svih koji pohode Dilj, tako da je sada i taj vrh pristupačan. Dodana je i druga nova kontrolna točka – jezero Ljeskove vode. Put prolazi uza samo jezero i šteta bi bilo ne ovjeriti posjet tome mjestu koje privlači svojom ljepotom.

Kontrolne točke obilaznice jesu: 1. Planinarski dom »Duro Pilar«, 2. Jezero Petnja, 3. Planinarska kuća i kanjon Pljuskara, 4. Vrh Degman, 5. Sovsko jezero, 6. Vrh Čardak i 7. Jezero Ljeskove vode. Ukupna dužina obilaznice je 46,8 km. Preporučuje se put obilaziti u dva dana, iako ga se može obići i u jednom danu, za 12 – 14 sati efektivnoga hoda, ne računajući vrijeme odmora.

Obilazak nije ograničen ni vremenom ni smjerom obilaska. Trasa je obilježena planinarskim markacijama i putokazima. Na svih sedam kontrolnih točaka nalaze se novi pečati obilaznice.

Svrha je puta prikazati ljepote Dilja, njegova tri jezera, izletišta, šume, vinograde, voćnjake i sela kroz koja se prolazi. Obilaznica nije teška ni zahtjevna, ali nije ni lagana. Naša Slavonija ipak nije tako ravna kako je neki zamišljaju, ali jako je zanimljiva!

Uz opis svake dionice puta u dnevniku obilaznice su i fotografije kontrolnih točaka, kao i duljina svake dionice te vrijeme za koje se dionica može prijeći. Dnevnik se može nabaviti za 50 kuna od PD-a Dilj gora. Planinare koji prehodaju obilaznicu i svoj dnevnik ispune pečatima kontrolnih točaka, PD Dilj gora nagrađuje zaslужenom značkom. Značka je nova, kao i svih sedam pečata obilaznice.

Vlasta Novosel

pripremio: Vjekoslav Kramberger, Požega

Značke pohoda 100 žena na vrh Mosora

Ovoga proljeća konačno ćemo se zaputiti na jug u Dalmaciju. Planinarsko-faleristička priča odvest će nas ni manje ni više, nego sa stotinu žena na planinu Mosor, jer su tema ovoga broja značke tradicionalnog planinarskog uspona »100 žena na vrh Mosora« koji organizira HPD Mosor iz Splita. Ova se manifestacija održava već gotovo pola stoljeća povodom Međunarodnog dana žena (8. ožujka), obično u nedjelju koja je bliža tom datumu.

Zamisao o pohodu rodila se među članovima PD-a Mosor po uzoru na sličnu slovensku manifestaciju (100 ženskih na Triglav) i prvi put je održana davne 1974. godine. Svojevremeno je to bila jedna od najpopularnijih i najmasovnijih planinarskih akcija u Hrvatskoj, a popularnosti je doprinosila činjenica da se održava prigodom svjetske proslave i da je posvećena nježnjem i ljepšem spolu. Cilj uspona bio je Vickov stup na Mosoru (1325 m), a čitajući putopise iz NP-a bilježimo da su vrh Mosora pohodile sve generacije; majke su čak nosile svoje djevojčice, a penjale su se i gospode u ozbiljnim godinama. Nisu samo Špiljanke pohodile Mosor nego je uspon svojevremeno postao popularan u cijeloj bivšoj državi gdje su »pustim« autobusima planinari dolazili iz zaista udaljenih gradova i planinarskih društava tadašnje Jugoslavije.

Upravo sve veće zanimanje planinara donijelo je potrebu da se pri 7. usponu žena na Mosor 1980. napravi promjena u sadržaju manifestacije. Do tada se za uspomenu na pohod dodjeljivalo lijepo izvedeno priznanje u koje bi se upisivalo ime i prezime sudionice

Znak pohoda – crtež Milana Stevčića

te pečatom i potpisom ovjeravalo sudjelovanje, no kako su značke tada već bile vrlo popularne, tako su uvedene tri spomen-značke koje je pratio tiskani dnevnik za ovjeravanje obilaska. Osmišljen je i pravilnik sa šest točaka koji ističe da će sudionica za prvi pohod primiti brončanu značku, za peti srebrnu značku, a za deseti pohod na Mosor zlatnu značku, s time da su se priznavali i prijašnji pohodi.

Autor amblema pohoda i značke je likovni umjetnik i restaurator Milan Stevčić iz Vršca. S falerističkog gledišta zanimljiva je stilска sličnost s još nekim značkama koje su potekle iz dizajna ovog vojvodanskog umjetnika. Brončanih značaka podijeljeno je iznimno

Uspon žena na Mosor 1975.

Stotine žena kod Vickova stupa 1975.

mnogo, mnoge planinarke započele su prvim pohodom svoju seriju uspona na Mosor, mnoge se gore više nisu vraćale ili odustale nakon nekoliko pohoda. Mnoge su primile srebrnu značku za pet tradicionalnih pohoda, no najmanji broj sudionica uspio je deset puta pohoditi Mosor i prikupiti deset potrebitih žigova za zlatnu značku. Zlatnu značku danas slobodno možemo gledati kao faleristički raritet. Tome u prilog doprinio je i Domovinski rat koji je prekinuo tradiciju uspona na Mosor povodom Dana žena. Svakako moramo imati na umu i da se uspon na Mosor održava početkom ožujka kada je kalendarski još uvijek zima i često vremenske prilike znaju biti nepovoljne i nepredvidljive. Kako je zabilježeno uglavnom su bile nepovoljne, praćene vjetrom, kišom i snijegom, a samo je nekoliko puta bilo sunčano i lijepo vrijeme. Prema zapisu iz »Naših planina« 1983., rekordna je bila 1979. godina kada se na Vickov stup popelo čak 1495 žena, a njih 2500 se prijavilo na domu. Taj uspon uživo je pratila Televizija Zagreb i novinarka Milka Babović.

Osim prvobitnog spomen-priznanja te kasnije spomen znački u tri boje, među memorabilijama ove manifestacije nalaze se još i naljepnice, zatim marame s amblemom pohoda i slično. Postoji još jedna značka vezana za uspon »100 žena na vrh Mosora, a to je značka u izdanju »Slobodne Dalmacije« (SD). Ona je komercijalnog karaktera, naručitelj je SD i vjerojatno je nastala prigodom desetog jubilarnog pohoda 1983. godine, kada je i SD slavila jubilej i to četrdeset godina od izlaska prvog broja koji je štampan na pojati na Mosoru, u lipnju 1943. godine, a tada je jedna planinarska ruta obilazila i spomen Štampariju na Mosoru. Ta značka nema veze s HPD-om Mosor. Na tom jubilarnom pohodu 1983. PD Mosor podijelio je i prve zlatne značke, ali samo je pet sudionica, članica PD-a Mosor, doseglo kriterij za dodjelu te značke jer su deset uzastopnih godina sudjelovale u pohodu do Vickova stupa.

Do 1991. i početka Domovinskog rata održano je 18 uspona na Mosor, no nakon njega tradicija je

Na vrhu Mosora 1978.

PLANINARSKO DRUŠTVO - MOSOR - SPLIT I
KONFERENCIJA ZA DRUŠTVENU AKTIVNOST ŽENA OPĆINE SPLIT

dodjeljuju

SPOMEN - PRIZNANJE

drugarici za večće u akciji
„SUSRET 100 ŽENA KOD VICKOVOG STUPA“
koja je bila organizirana u povodu 100-godišnjice
planinarske u Hrvatskoj, 50-godišnjice oslobodenja
Splita i 8. marta međunarodnog dana žena.
Mosor, 3. III 1974. godine

Predsjednica

P. Predsjednik
L. R.

Spomen-priznanja iz 1974., 1976. i 1977.

Marama »Uspom 100 žena na vrh Mosora«

zamrla. Između 1998. i 2003. održano je pet uspona istog karaktera, ali s promijenjenim imenom i na drugi datum. Tzv. »Uspom žena na Mosor« prebačen je bio u svibanj i održavao se povodom Majčinog dana i sv. Dujma, zaštitnika grada Splita (7. svibnja). Iako je bio organiziran u svibnju kada su uglavnom idealni vremenski uvjeti za planinarenje, odaziv je bio slabiji, ni približno kao prije Domovinskog rata i nakon pet godina i on se ugasio. No ipak 2014., prigodom četrdesete obljetnice, uspon je obnovljen pod starim nazivom »100 žena na vrhu Mosora« i vraćen na početak ožujka, odnosno na nedjelju najблиžu Međunarodnom danu žena i tradicija je oživljena.

Prošle godine je održana i izložba arhivskih fotografija s pohoda »100 žena na vrhu Mosora«. HPD-u Mosor želimo da se ovaj tradicionalni uspon nastavi što i zaslužuje planinarska manifestacija posvećena nježnjem i ljepšem spolu.

Spomen-značke zlatne, srebrne i brončane boje, većih su dimenzija (35 x 30 mm). Brončana značka kao predmet masovne dodjele zahtijevala je i veću količinu, pa je očito doživjela i dvije narudžbe. Na pozadini značke vidimo žigove dvije zagrebačke privatne radionice – »Kuprešanin Zagreb« i »Grafsis Zagreb«. Manja značka u izdanju Slobodne Dalmacije, bojana je u više boja, promjera je 16 mm i nema oznake proizvođača.

Seminar o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata

Za vikend 19. i 20. veljače održan je u Lovranskoj Dragi seminar o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata. Organizatori su bili SU Estavela i SO PDS Velebit, a skup je organiziran uz podršku Komisije za speleologiju HPS-a, Hrvatskog speleološkog saveza te JU PP Učka koji je za potrebe seminara omogućio korištenje Doma za mlade u Lovranskoj Dragi. Voditelj seminara bio je instruktor speleologije Dino Grozić.

Okupljanje sudionika započelo je već u petak u večernjim satima, a seminar je službeno započeo u subotu u 9 sati blokom predavanja koji je obuhvaćao uvod u digitalno topografsko snimanje i korištenje DistoX-a, korištenje softvera PocketTopo i topoDroid za crtanje speleoloških objekata te PDA i Android uređaja koji se mogu rabiti u tu svrhu.

Nakon bloka predavanja slijedio je praktični dio seminara. Polaznici su podijeljeni u dvije skupine te dodatno grupirani u parove. Dok je jedna grupa uvježbavala kalibriranje Distox-a ispred Doma za mlade u Lovranskoj Dragi, druga grupa je započela s digitalnim topografskim snimanjem špilje Oporovina. Po završetku zadataka, skupine su se zamijenile. Svi polaznici stigli su izvesti praktični dio digitalnog topografskog crtanja no zbog loših vremenskih uvjeta skupina koja je prva započela s crtanjem, nije uspjela dovršiti kalibraciju pa je taj dio programa prebačen za idući dan.

U nedjelju je program seminara započeo predavanjem o dodatnim funkcijama DIstoX-a, nakon čega su održana predavanja i praktični rad u skupinama o

VALENTINA KRAŠ

Pristup špilji Oporovini

izvozu podataka iz TopoDroida i PocketTopoa za daljnju obradu u programima za obradu nacrta i obradu podataka prikupljenih topografskim snimanjem speleoloških objekata.

Po završetku praktičnog rada na računalu kratko je predstavljen program za obradu speleoloških nacrta Csurvey i njegove mogućnosti u kombinaciji s TopoDroidom. Prikupljeni su izvezeni podaci digitalnog topografskog snimanja špilje Oporovine te izrađen kolaž svih izrađenih nacrta za usporedbu, te je o tome provedena kratka rasprava.

Snimljena je zajednička fotografija svih sudionika seminara nakon čega je dio polaznika odradio kalibraciju koju nisu stigli u subotu dok je ostatak polaznika pomogao u spremanju Doma za mlade. Seminar je završio oko 14 sati.

Na seminaru je sudjelovalo 22 polaznika iz 9 speleoloških udruga te 7 instruktora/demonstratora i 3 logističara. Špilja Oporovina pokazala se kao izvrsno mjesto za potrebe seminara, kao i Dom za mlade u Lovranskoj Dragi.

Dino Grozić

AIDA BARIŠIĆ

Seminar o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata

Deveta »Zimba« – Zima u Baranji

U nedjelju, 13. veljače, deveti je put održan jedan od omiljenih planinarskih izleta PD-a Zanatlija iz Osijeka – izlet pod maskama po baranjskim stazama. Riječ je o izletu pod popularnim imenom »Zimba« (ime je kratica od »Zima u Baranji«).

Kako je red i običaj, pripreme za Zimbu počele su mnogo prije odabranog datuma jer je trebalo pripremiti dvije maske (kostima), jednu za hodanje po kvalitetnom baranjskom blatu, a drugu za plesnu zabavu. Kostim za hodanje po njivama i šumama treba odolijevati svim vremenskim uvjetima. Ponekad postoji i zajednički izazov, kao što je to bila neizbjegna korona.

Maskirani i nemaskirani planinari okupili su se nešto prije 8 sati u odličnom raspoređenju. Sve putnike za Baranju dočekale su dvije »Covid-lječnice« i »cijepile« ih najučinkovitijim koktelom cjepiva – od šljiva, loze i svih baranjskih trava. Zanimljivo je da se nitko nije opirao cijepljenju, a mnogi su odjednom tražili i sve tri doze.

Što autobusom, što osobnim automobilima, na ulazu u selo Draž okupili su se veseli planinari iz raznih dijelova Slavonije. »Lječnička« je služba, osim cjepiva, pripremila i »viruse« isprintane na raznobojnim papirima i dijelila ih planinarima, kako se ne bi postavljalo pitanje tko je koga zarazio.

Tako opremljena skupina od 70-ak planinara, uz jednu četveronožnu »planinarku«, Taru, krenula je na četverosatno hodanje. Izlet je vodila Jela Knežević, planinarka koja je odrasla na tim stazama. U životpisnoj koloni koja je krenula prema vrhu Trojnašu (205 m) bilo je gusara, cvjetnih buketa, šumskih vila, vještice i raznih neimenovanih likova. Ritam hodanja cijelim su putem određivala zvona baranjskih buša, koja su

Pješačenje kroz baranjske vinograde

se odlično uklopila u planinarsku opremu. Buše su se svojski trudile zvucima zvona rastjerati koronu, ali su u pretjeranom žaru, nažalost, rastjerale i planinare oko sebe. Na Trojnašu su mnogi tijekom kratkog odmora utisnuli žigove u dnevnike novootvorene Baranjske planinarske obilaznice.

Šetnja je nastavljena neobično suhim stazama, bez blata koje su planinari PD-a Zanatlija reklamirali u svom pozivu na izlet. Na njivama pustoš ili mlada pšenica, a vinogradi još spavaju zimski san, iako se u zraku osjeća dašak proljeća. Dan je bio ugodan i prilično topao. Uz jednakо takvo raspoređenje hodača, dolazimo do pješčane plažice na Zelenom otoku uz Dunav. Plažu su prekrili uživatelji na suncu, kao u najbolja ljetna vremena. Teško se bilo pokrenuti za nastavak, ali još je ostalo prehodati dionicu dunavskim nasipom do središta Batine.

U središtu Batine – zabava može početi

Prizivanje cvjetnog proljeća cvjetnim kostimima

U društvenom domu u Batini planinare je čekala glazba – i po potrebi »docjepljivanje«. Domaćini su, kako je i običaj u pokladnim danima, osigurali krofne za sve maškare.

Dijelu planinara nije bilo dovoljno 12 kilometara hoda pa je krenuo na gratis dionicu od središta Batine preko spomenika Batinskoj bitci do lokaliteta Gradca. Onde se nalazi zemljiste u vlasništvu PD-a Zanatlija, popularno nazvano Grunt, gdje su vrijedni domaćini zapušten šumski gustiš preuredili u izletište sa stolovima i klupama, ložištima za vatru i prekrasnim vidikom na Dunav, s jedne, te Haršanj u Mađarskoj, s druge strane. Skupina neumornih drugim se putom, preko batinskoga groblja, spustila u selo i pridružila zabavi u društvenom domu.

Zabava uz glazbu iznjedrila je još neke nove maske. Bakice su se pretvorile u zamamne Bavarke u dindlovima, pojavila se cijela obitelj kostura, živopisna Indijka, planinar/ka u originalnim »lederhohnama«, crna labudica, Pipi Duga Čarapa, a i broj vještica znatno se povećao. Kuharica je sve vrijeme plesala, pa nije ništa skuhala, Leptirica je oblijetala oko Cvjetne dame, Zoro je tražio svoju damu, klaučovi su zabavljali sebe i druge, a priključila se i Frida Kahlo. Redali su se poznati domaći hitovi rock and rolla, svinga i valcera, te poneki country... Bili su tu i naporan pingvinski ples i maratonsko kukunješće. Tko je preživio, pričat će!

Kako se ne bi zaboravilo tko je sudjelovao, a tko nije, gostima iz prijateljskih planinarskih društava podijeljene su zahvalnice i pozivnice za sljedeću, 10. Zimbu.

Ksenija Vilić

Planinarenjem do sretnijeg odrastanja

Skupina mladih planinara u OŠ Klenovnik osnovana je prije sedam godina i svake godine okuplja dvadesetak

učenika. Rado sudjeluju na planinarskim izletima, a u istraživanju navode da im se najviše sviđa druženje s drugom djecom, boravak u prirodi i upoznavanje novih krajeva.

Svi se izleti realiziraju zajedno s Planinarskim klubom Ivanec, s kojim škola ima potpisani sporazum o suradnji. Izleti se planiraju školskim kurikulumom, uz obilježavanje datuma poput Svjetskog dana čistih planina, Međunarodnog dana pješačenja, Svjetskog dana šuma, Svjetskog dana voda, Dana planeta Zemlje, Međunarodnog dana biološke raznolikosti, Svjetskog dana zaštite okoliša i Dana zaštite planinske prirode.

Cilj je djelovanja skupine odgajati mlade naraštaje zdravim načinom života, druženjem na otvorenom s vršnjacima, uz promatranje promjena u prirodi i upozoravanje na očuvanje svega što ih okružuje.

Dosad su ostvareni mnogobrojni planinarski izleti, od užeg zavičaja, poput Vukovoja, Tri Žaklja, Ravne gore, Kalnika, Čeva, Grebengrada, Ivanšćice, Strahinjšćice, Milengrada, Oštrcgrada, Židovine, Belegrada, Ivanečke planinarske obilaznice i Vilinske staze, do putovanja na Medvednicu, Risnjak, Velebit, Klek i Snježnik. Mladi planinari bili su aktivni i posljednje dvije godine, u doba COVID-a.

Na izletima se druže sa svojim vršnjacima te razvijaju pozitivne socijalne vještine. Educiraju se o planinarskim putovima, markacijama i sigurnom kretanju označenim planinarskim putovima. Podiže se svijest učenika o očuvanju okoliša i zaštiti prirode. Planinarenjem učenici unaprjeđuju svoje združljive, jer su tjelesno aktivni. Mladi planinari promatraju prirodu u raznim godišnjim dobima, vježbaju orientaciju u prostoru te sve što vide i dožive povezuju s gradivom u školi.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja raspisalo je u rujnu 2021. javni poziv za financiranje preventivnih

Mladi iz Klenovnika na Ravnoj gori

projekata u osnovnim školama. OŠ grofa Janka Draškovića iz Klenovnika prijavila je projekt Mladih planinara pod nazivom »Planinarenjem do sretnijeg odrastanja«. Ministarstvo je prepoznalo vrijednost projekta te odobrilo sredstva za provedbu. Projekt će se ostvariti do kraja tekuće nastavne godine. Dobivenim sredstvima realizirat će se dva izleta, i to na Klek i u NP Sjeverni Velebit (Zavižan). Sredstvima projekta finančirat će se prijevoz autobusima, ulaz u NP Sjeverni Velebit te kupnja Dječjih planinarskih dnevnika. Zahvaljujući projektnim aktivnostima, klenovničkim mladim planinarama bit će omogućeno kvalitetno provođenje slobodnog vremena, razvijanje životnih vještina, jačanje samopouzdanja, upoznavanje drugih krajeva te razvoj osjećaja pripadnosti skupini.

Ankica Gotić

Potvrđene akreditacije UIAA za školovanje planinarskih vodiča u HPS-u

Međunarodna planinarska i penjačka federacija (UIAA) potvrdila je i produžila akreditacije za standarde Hrvatskog planinarskog saveza koji se primjenjuju u školovanju planinarskih vodiča u HPS-u. Riječ je o standardima za vođenje na ljetno i zimsko planinarenje te za vođenje na penjanje opremljenih kratkih i dugih penjačkih smjerova.

Način školovanja planinarskih vodiča u Hrvatskoj uređen je odgovarajućim programima tečaja za vodiče HPS-a i uskladen sa standardima UIAA. Upoznavanje sa sadržajem i ograničenjima svih standarda sastavni je dio školovanja vodiča u HPS-u. Revalidacijom UIAA akreditacije potvrđuje se kontinuitet primjene visokih standarda u školovanju vodiča HPS-a.

Model školovanja vodiča prema UIAA standartima u Hrvatskoj je u primjeni od 2011. godine, a izrađen je na temeljima modela školovanja vodiča koje se u HPS-u provodi već više od pola stoljeća. Akreditacije UIAA dodijeljene su HPS-u prvi put u travnju 2014. potvrdom uskladenosti programa školovanja vodiča za vođenje na ljetno planinarenje (A standard) i zimsko planinarenje (B standard), a nakon evaluacije tečaja za vodiče C standarda 2018. dodijeljene su i akreditacije za školovanje vodiča za vođenje na penjanje osiguranih kratkih i drugih penjačkih smjerova (single-pitch i multi-pitch). Prilikom evaluacije školovanja vodiča u Hrvatskoj mentor UIAA koji je pratio primjenu programa školovanja u Vodičkoj službi HPS-a posebno je pohvalio visoku kvalitetu i ozbiljnost rada na tečajevima za vodiče te stručnost i metodičnost instruktora. Međunarodno priznata kvaliteta hrvatskih vodičkih standarda ujedno je i priznanje zainteresiranosti i

DENIS VRANJES

Planinarski vodiči pred domom Umberto Girometta

opredijeljenosti velikog broja planinarskih udruga da obučavaju svoje članove za vodičku djelatnost u HPS-u.

Dodjelom i revalidacijom akreditacija planinarskim savezima koji provode školovanje u skladu s utvrđenim međunarodnim standardima UIAA želi potaknuti dobre prakse u obučavanju vodiča i podići razinu sigurnosti planinarenja u zemljama članicama UIAA. Akreditacija standarda obuke omogućava uskladeno djelovanje vodiča iz mnogih zemalja te međusobno priznavanje kvalifikacija. Ispunjavanje uvjeta provjeravaju članovi Radne skupine za standarde obuke unutar Komisije za planinarstvo UIAA, na čelu sa Steveom Longom.

Usvajanje UIAA standarda i stjecanje akreditacije UIAA bio je jedan od ciljeva koje je Vodičkoj službi HPS-a zadala Skupština HPS-a 2011. godine. Drugi važan cilj bilo je intenziviranje školovanja za vodiče društvenih izleta te povećanje broja vodiča, što je također ostvareno na vrlo uspješan način. Rad planinarskih udruga i planinarskih vodiča u HPS-u dodatno je uređen i unaprijeđen donošenjem Pravilnika o organiziranju i vođenju izleta, tura i pohoda u HPS-u, kao i kvalitetno razrađenim sustavom licenciranja vodiča.

Alan Čaplar

INVAZIVNE
STRANE VRSTE

SLATKE NAPRVU, GORKE NA DRUGU!

Spriječimo zajedno unos invazivnih stranih
vrsta u prirodu! One su velika prijetnja
bioraznolikosti Hrvatske.

WWW.INVAZIVNEVRSTE.HR

Brdo knjiga – Festival knjiga i planina

Samobor, četvrtak 12. – nedjelja 15. svibnja 2022.

Ljubitelji planina ovog proljeća imat će jedinstvenu prigodu za druženje uz planinarsku literaturu, edukativne planinarske radionice za djecu i odrasle, organizirane izlete i još puno toga. U organizaciji tvrtke Libricon d.o.o., specijalizirane za planinarsku i putopisnu literaturu, a uz potporu i HPS-a između ostalih, od 12. do 15. svibnja u Samoboru i Parku prirode Žumberak – Samoborsko gorje održat će se prvi hrvatski i regionalni festival knjiga i planina – Brdo knjiga.

Festival će okupiti hrvatske i regionalne umjetnike, s naglaskom na književne autore, koji u svojim djelima odabiru prostor planine i prirode kao važnu odrednicu za stvaranje vlastitih, autentičnih umjetničkih iskaza. No program festivala otvoren je i onima koji sa svojih planinarskih pohoda donose i »praktičniju« literaturu – dnevниke, vodiče i putopise, jednako kao i foto-galerije, glazbena djela, filmove ili internet-ske blogove i druge kreativne sadržaje.

Na festivalu će tako svoje knjige, omiljene planine i pohode u njih predstaviti Edo Popović, autor rado čitanih naslova Priručnik za hodače, U Velebitu i Čovjek i planina. Jaka slovenska alpinistička tradicija bit će zastupljena panel diskusijom o kulnoj knjizi Put pokojnog Nejca Zaplotnika, a povodom 70 godina od njegova rođenja, te gostovanjem Marije i Andreja Štremfeli, bračnog para koji se prvi zajedno popeo na Mount Everest i o tome napisao knjigu Zagrljaj na vrhu svijeta. Iz susjedne BiH dolazi Zehrudin Isaković, zaljubljenik u planine, planinarski aktivist i publicist i izuzetan poznavalač bosanskohercegovačkih planina, k tome i autor vodiča po BiH planinama. Hrvatski planinarski savez na festivalu će biti zastavljen izložbom stare planinarske literature te prezentacijom tradicije i djelatnosti HPS-a.

Ovo je samo djelić glavnog programa čija se detaljna najava očekuju uskoro na web stranici festivala www.brdochnjiga.com.

Posjetitelje Centra za mlade Bunker u Samoboru osim toga očekuju i korisne radionice o pripremi za odlazak u planine i odabiru planinarske opreme koje će voditi iskusni planinari, vodiči i gorski spašavatelji. Naravno, festival će pratiti i ponuda domaće i strane planinarske literature raznih izdavača koja će se moći kupiti uz prigodne popuste, a razgovore o planinama i knjigama svojom glazbom začinit će priznati hrvatski glazbenici Matej Meštrović i Elis Lovrić. Festivalskom ugodaju i programu svoj će doprinos dati i Gradska

knjižnica Samobor u kojoj će se prije i tijekom festivala odvijati predstavljanja knjiga planinske tematike.

Festival nije zaboravio ni na mlade i najmlađe. U parku ispred Samoborskog muzeja održavat će se radionice za osnovnoškolce u suradnji s Hrvatskim šumama, a polaznike samoborskih srednjih škola na odlazak u planine pokušat će motivirati poznati himalajac i predsjednik HPS-a Darko Berljak svojim multimedijским predavanjima o usponima u Himalaji.

I na kraju, kakav bi to bio festival posvećen planinama kada se dio njegovog programa ne bi odvijao u planinama. Na organiziranom subotnjem izletu svi zainteresirani moći će doživjeti čari Parka prirode Žumberak – Samoborsko gorje uz stručno vodstvo čuvara prirode i pratnju samoborske stanice HGSS-a, a u nedjelju će posjetitelje jednog od planinarskih domova u Samoborskem gorju festival iznenaditi kulturnim programom.

Inicijatori festivala su Željko Žarak, osnivač izdavačke kuće Libricon, i Milan Majerović-Stilinović, novinar i autor knjige kratkih priča *Što sam naučio na planini*, koja će također biti predstavljena na festivalu. Suorganizator festivala je Pučko otvoreno učilište Samobor, a festival su podržali Ministarstvo kulture i medija RH, Grad Samobor, Hrvatski planinarski savez i mnogi drugi subjekti.

Ako ste, dakle, spremni na malo kulturnog uzdanja (pa i doslovno), središnji vikend svibnja ostavite slobodnim za nešto novo. Osnovne informacije o festivalu, gostima, programu i svima koji ga podržavaju čekaju vas na internetskoj stranici www.brdochnjiga.com i društvenim mrežama festivala. Pridružite se i među prvima dođite na brdo na kakvom još niste bili – Brdo knjiga!

KALENDAR AKCIJA

9.4.	28. Rusov pohod na Medvednicu Medvednica: parkiralište uz potok Bliznec – Njivice – Pl. dom na Hunjki – Sljeme – Pl. dom Runolist PD Nikola Tesla, Zagreb	24.4.	Proljeće na Bilogori Planinarski dom Kamenitovac, Maglenča, Veliko Trojstvo HPD Bilogora, Bjelovar
9.-10.4.	43. tradicionalni pohod Jaskanskim planinarskim putom Žumberak – Samoborsko gorje HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko	30.4.	12. Proljeće u Šumi Striborovoj Rijeka, poučna planinarska staza Šuma Striborova PD Kamenjak, Rijeka
9.4.	Hodanjem k zdravlju Planinarska kuća »Zvonimir Plevnik« PD Dubovac, Karlovac	30.4.-1.5.	Pohod Mosorskim planinarskim putom Mosor HPD Mosor, Split
9.4.	Pohod Belišćanskim podravskim pješačkim putom Belišće, staza uz Dravu HPD Belišće, Belišće	1.5.	Memorijalni uspon stazom Josipa Bašića Rašćane, Biokovo, V. Godinj – Bašići – Stružine – Manastirine HPD Čubrijan, Rašćane
10.4.	Pohod Dragojlinom stazom Okić, pl. dom Dr. Maks Plotnikov HPD Željezničar, Zagreb	8.5.	Piknik na Cesargradu Planinarska kuća Cesograd HPD Cesograd, Klanjec
10.4.	Proletni pohod Vinica – Martinščak Vinica – Martinščak HPD Vinica, Duga Resa	8.5.	Pohod do Slivinog mosta Pl. dom Petrov vrh PD Petrov vrh, Daruvar
18.4.	Dječji izlet na Uskrsni pondjeljak Snježnica HPD Snježnica, Dubrovnik	8.5.	Pohod Jubilarnim jankovačkim planinarskim putom (JJPP) Papuk, Humljani – Jankovac HPD Bršljan – Jankovac, Osijek
18.4.	Tradicionalni uskršnji uspon na Malačku Pekinom stazom Malačka, željeznička stanica Kaštel Stari – planinarski dom Malačka HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari	14.5.	Izlet u povodu Dana sestrinstva Cres PD Naftaplin, Zagreb
18.4.	Uskršnji pondjeljak na Sisolu Brseč – Sisol – Učka PD Pljusak, Rijeka	15.5.	13. Pohod po Planinarskom putu Velebitno Velebit HPD Zagreb-Matica, Zagreb
23.4.	Long Walk Day Brseč – Skitača Brseč – planinarska kuća Skitača PD Skitaci, Labin	15.5.	Japetićev pohod Samoborsko gorje HPD Japetić, Samobor
24.4.	11. tradicionalni pohod Planinarskim stazama otoka Krka Obzova, staza Punat – Obzova PD Obzova, Njivice	19.-23.5. Pohod na Mljet Mljet PD Mljet, Govedari	
24.4.	22. pohod Podunavskim pješačkim putom Aljmaš – Erdut PD Zanatlija, Osijek	21.5.	Prosлавa 100. godišnjice HPD-a Zrin Planinarski dom Matija Filjak HPD Zrin, Petrinja
24.4.	23. pohod Liječničkom planinarskom stazom Medvednica/Gračani PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb	22.5.	8. tradicionalni uspon na Mali Petehovac (1105 m) Petehovac PD Petehovac, Delnice
24.4.	33. akcija Pješačenjem do zdravlja – u spomen 120 godina od prvog zapisa o usponu na Viševicu 24.4.1902. Ravno PD Strilež, Crikvenica	22.5.	Dan HPD-a Belecgrad, Belec Ivančića, planinarska kuća Belecgrad HPD Belecgrad, Belec
24.4.	Od Ivane do Tadije PD Đuro Pilar – Brlićevac, Brodsko Vinogorje – rodna kuća Dragutina Tadijanovića, Rastuše PD Dilj gora, Slavonski Brod	22.5.	Dan PK-a Scout prijevod iz Samoborskog u Žumberačko gorje, Planinarsko scoutske kuća Koretići, Samoborski scoutski put PK Scout, Samobor
		22.5.	Memorijal Andrije Petrića Učka PD Opatija, Opatija

DANI HRVATSKIH PLANINARA

27. - 29. 5. 2022.
VRGORAC

DANI
HRVATSKIH
PLANINARA
VRGORAC 2022.

PETAK 27. 5.

- 17:00 - prihvata i smještaj
- 20:00 - planinarska noć

SUBOTA 28. 5.

- 06:00 - planinarske ture
- 15:00 - ručak
- 18:00 h svečano otvaranje susreta
- 20:00 - planinarska noć

NEDJELJA 29. 5.

- 10:00 - turistički obilazak grada Vrgoraca
- 13:00 - ručak
- 14:00 - svečano zatvaranje susreta

INFORMACIJE

Nikola: +385 98 448 131
Antonia: +385 98 934 5970
Ana: +385 98 971 945

DVADESET GODINA ZAJEDNO U AKCIJI

IGLU ŠPORT

Premetaljka:

VEĆINI ŠKOLA – ŠPRICA

[ime vrha]

Rješenje premetaljke iz prošlog broja:
NISKE JAME STRESA = SAMARSKE STIJENE

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. travnja 2022. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prošlog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(*Redoslijed imena ne prikazuje vremenski redoslijed prijava rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!*)

1. Daniela Rafaj, PD Zagreb
2. Antun Ciglenečki, PD Psunj, Pakrac
3. Biserka Ćurčić, HPD Martinščak, Karlovac
4. Dejan Šimunović, HPD Petehovac, Delnice
5. Krunoslav Ružić, HPD Kalnik, Krivečevi
6. Božidar Vojvoda, HPD Bilogora, Bjelovar
7. Nada Dabo, Riječki alpinistički klub, Rijeka
8. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
9. Remigio Radešić, PD Kamenjak, Rijeka
10. Zrinka Lukinić, HPD Gora, Zagreb
11. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
12. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
13. Gordana Marčetić Matijević, HPD Bilogora, Bjelovar
14. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
15. Jasna Fistonjić, PD Imber, Omiš
16. Branko Vesel, PD Kamenjak, Rijeka
17. Nikolina Starčević, HPD Runolist, Zagreb
18. Helena Petrić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
19. Anita Kristian, HPD Gora, Zagreb
20. Blaženka Pleše, HPD Pečovje, Zagreb
21. Ivica Capan, HPD Dubovac, Karlovac
22. Kristina Suppe, HPD Zrin, Petrinja
23. Mira Mršić, PD Kličevica, Benkovac
24. Domagoj Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
25. Mirjana Malenica, HPD Dirov brije, Vinkovci
26. Sergej Stipaničev, PD Kamenjak, Rijeka
27. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
28. Tanja Malovoz, PD Strilež, Crikvenica

Samarske stijene (Južna skupina)

ALAN ČAPLAR

Welcome
nature

25
GODINA

KILIMANJARO

ekskluzivno u Hervisu